

The Effect of Globalization on Poverty: The Case of Turkey

Gökhan Ersoy^{1,a,*}, Başak Karşıyakalı^{2,b}

¹Department of Economics, Institute of Social Sciences, DEU

²Department of Economics, FEAS, DEU

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 03/12/2021
Accepted: 20/01/2022

Acknowledgement

#This study is a part of master's thesis.

ABSTRACT

The expansion of the sphere of influence of the globalization process has been along with the neo-liberal policies implemented after 1980. The development of transportation, the widespread use of information and communication technologies such as communication, electronics, internet, transportation, the ease of access to information and the cheapening of these services have led the service sector to become prominent worldwide and become an essential component of economic income. Although this situation contributed to the increase of capital mobility in financial markets, the deepening and development of banking and financial markets, caused the economies to become more sensitive to the crises and shocks it brought. With this process, poverty has affected many people and the income inequality between the rich and the poor has gradually increased. The effects of globalization on poverty are a frequently discussed issue in the economics literature. However, when the literature is examined, it is observed that the results obtained are not the same. While some authors claim that globalization reduces poverty, others claim the other way round. The purpose of this study is to investigate the effects of economic globalization, political globalization and social globalization, which are sub-components of the KOF globalization index, and foreign direct investments on poverty (per capita household final consumption expenditure) in Turkey between 1980-2018, using time series econometrics. For this purpose, first unit root tests were performed to determine the stationarity of the series, then two-step Engle-Granger cointegration tests were performed using the Gregory-Hansen cointegration test. According to the findings obtained from the time series analysis, political globalization does not affect poverty. On the other hand, while FDI and social globalization reduce poverty, economic globalization increases poverty

Keywords: Globalization, Poverty, Foreign direct investment, KOF index, Time series analysis

Küreselleşmenin Yoksulluk Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği

Süreç

Geliş: 03/12/2021
Kabul: 20/01/2022

Bilgi

#Bu çalışma yüksek lisans tezinin bir parçasıdır.

ÖZ

Küreselleşme sürecinin etki alanının genişlemesi 1980 sonrası uygulanan neo-liberal politikalar ile birlikte olmuştur. Taşımacılığın gelişmesi, iletişim, elektronik, internet, ulaşım gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması, bilgiye erişimin kolay hale gelmesi ve bu hizmetlerin ucuzlaması, hizmet sektörünün dünya genelinde öne çıkarak ekonomik hasılanın önemli bir bileşeni haline gelmesine neden olmuştur. Bu durum mali piyasalarda sermaye hareketliliğinin artmasına, bankacılık ve finans piyasalarının derinleşmesine ve gelişmesine katkı sağlamış ancak beraberinde getirdiği krizler ve şoklar ile ekonomilerin daha hassas hale gelmesine neden olmuştur. Yaşanan bu süreç ile birlikte yoksulluk çok sayıda insanı etkiler hale gelmiş ve zengin kesim ile yoksul kesim arasındaki gelir eşitsizliği giderek artmıştır. Küreselleşmenin yoksulluk üzerindeki etkileri iktisat yazınında sıkça ele alınan bir konudur. Ancak literatür incelendiğinde elde edilen sonuçların aynı olmadığı izlenmektedir. Kimi yazarların iddiaları küreselleşmenin yoksulluğu azalttığı yönündeyken, kimi yazarlar aksini savunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de 1980-2018 yılları arasında KOF küreselleşme endeksinin alt bileşenleri olan ekonomik küreselleşme, politik küreselleşme ve sosyal küreselleşme ile doğrudan yabancı yatırımların, yoksulluk (kişi başına hane halkı nihai tüketim harcaması) üzerindeki etkisini zaman serisi ekonometrisinden yararlanarak araştırmaktır. Bu amaçla çalışmada ilk olarak birim kök testleri yapılarak serilerin durağanlığının tespit edilmiş ve sonra Gregory-Hansen eş bütünleşme testi ile iki aşamalı Engle-Granger eş bütünleşme testleri yapılmıştır. Zaman serisi analizinden elde edilen bulgulara göre politik küreselleşme yoksulluğu etkilememektedir. Buna karşın DYY ve sosyal küreselleşme yoksulluğu azaltırken, ekonomik küreselleşme ise yoksulluğu arttırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Yoksulluk, Doğrudan yabancı yatırımlar, KOF endeksi, Zaman serisi analizi

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

^a ersoy.gokhan@gmail.com

^b <https://orcid.org/0000-0001-8351-3511> | basak.kacmaz@deu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-3835-0175>

How to Cite: Ersoy G, Karşıyakalı B. (2022) The Effect of Globalization on Poverty: The Case of Turkey, Journal of Economics and Administrative Sciences, 23(2): 502-517

Giriş

1980'li yıllarda tüm dünyada yayılan küreselleşmenin verimliliği ve ekonomik büyümeyi arttıracığına (Dollar, 1992; Borensztein ve ark., 1998) dair egemen görüşe rağmen küreselleşmenin yoksulluk üzerindeki etkisi net değildir. Olası etkiler literatürde iki zıt görüş çerçevesinde tartışılmaktadır (Harrison, 2007). Küreselleşme yanlısı yaklaşımlara göre, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler büyüme ve kalkınma süreçlerinde karşılaştıkları kaynak yetersizliklerini küreselleşmenin sağlayacağı dış kaynak, teknolojik bilgi ve sermaye transferi gibi avantajlarla (Tezer, 2021, 503) gidererek ulaştıkları büyümeyi yoksulluğun azaltılmasında kullanırlar (Dollar, 2001: 2). Böylece serbestleşme ve dış açılma politikaları uzun dönemde yoksulluğu azaltır (Dollar ve Kraay 2002:198). Karşıt yaklaşımlara göre ise serbest ticaret aracılığıyla gelişmekte olan ülkelere yönelen uluslararası firmalar bu ülkelerdeki zayıf teknolojiye sahip küçük kapasiteli üretim sektörlerini rekabet ortamında yenererek piyasaları kendi lehlerine dönüştürmekte ve bu ekonomileri ithalata bağlı kılarak ülkede işsizliğin, eşitsizliğin ve yoksulluğun daha da derinleşmesine neden olmaktadırlar (Sanjar ve Şengür, 2019: 107).

Ekonomik küreselleşmenin önemli göstergelerinden biri ihracat ve ithalat toplamalarının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'ya (GSYH) oranı şeklinde hesaplanan ticari açıklıktır. Ticari açıklık oranı 1980'lerde dünya genelinde %38, Türkiye'de ise %30 düzeyindeyken küreselleşmenin hız kazanması ile birlikte artış göstermiş ve son on yılda (2010-2020) dünyada %58'e ülkemizde ise %54'e çıkmıştır (World Bank, 2021). Bir başka küreselleşme göstergesi olan doğrudan yabancı yatırım (DYY) girişleri, 1970-2019 döneminde dünya genelinde ortalama %15 ve Türkiye'de ise ortalama %38 artmıştır. 2015 yılında dikkat çekici bir artışla 2 trilyon dolarlık hacime ulaşan DYY'lerin önemli bir bölümünün (son on yılda ortalama %42'sinin) gelişmekte olan ülkelere yöneldikleri anlaşılmaktadır (UNCTAD, 2021). Önemli bir hacme ulaşan bu ticari faaliyetlerin Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yoksul kesimle birlikte tüm toplumun refahı üzerinde olumlu etkiler yapması beklenmektedir.

Tüm bu gelişme ve beklentilere paralel olarak dünyada yoksulluk ve yoksulluk açığı oranlarının zamana bağlı olarak düştüğü görülmektedir. Günde 1,9 doların altında gelir elde eden yoksul bireyler 1980'li yıllarda dünya nüfusunun ortalama %39'unu oluştururken günümüzde bu oran %12'ye kadar inmiştir. Aynı dönemlerde günde 3,2 doların altında gelir elde edenlerin dünya nüfusuna oranı %57'den %29'a ve günde 5,5 doların altında gelir elde edenler ise %67'den %48'e düşmüştür. 1980'lerden bu yana yoksulluk oranlarında gözlemlenen bu olumlu tabloya rağmen dünyada halen 1,8 milyar kişi (2017 yılı itibariyle) ve ülkemizde de 1,8 milyon kişi (2019 yılı itibariyle) 3,2 doların altında gelir elde ederek yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır (World Bank, 2021).

Yoksulluk araştırmalarının iktisat temelinde gelişmiş olmasından dolayı, yoksulluk göstergesi olarak ekonomik

kıstaslar ön plana çıkmış olsa da yoksulluk, sosyal hatta siyasal kıstasların da içinde olduğu bir göstergeler yelpazesidir (Şenses, 2003: 61-62). Bu bağlamda ortaya konulan göstergelerinden biri olan çok boyutlu yoksulluk endeksi de yoksulluk oranlarındaki azalışa rağmen dünya genelinde yoksul sayısının hala çok önemli boyutlarda olduğunu doğrular niteliktedir. Gelişmekte olan ülkelerde 1,3 milyar kişi (nüfusun %22'si) çok boyutlu yoksulluk içinde yaşamlarını devam ettirmeye çalışmaktadır (UNDP, 2020: 3). Yoksul birey sayısındaki yüksekliğin devam ediyor olması bu alanda araştırma yapmayı ve bu sorunun çözümünü zorunlu hale getirmektedir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de küreselleşmenin yoksulluk üzerine etkisini zaman serisi yöntemi ile analiz etmektir. Ülkemizde yoksul birey sayısı kesikli olarak hesaplanmaktadır. Yoksul birey sayısına düzenli ve kıyaslanabilir verilerle ulaşamıyor olmasından dolayı literatürde yapılan zaman serisi analizleri oldukça sınırlıdır. Bu bağlamda kişi başına tüketim harcamalarının, yoksulluk göstergesi şeklinde vekil değişken (proxy) olarak kullanılması çalışmanın önemini ve farkını ortaya koymaktadır. Çalışmada öncelikle küreselleşme ve yoksulluk kavramları ele alınmış akabinde küreselleşme ve yoksulluk ilişkisi değerlendirilerek literatürde yer alan ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Ardından 1980-2018 yılları arasında Türkiye'de küreselleşme sürecinin yoksulluğu çeşitli boyutları ile nasıl etkilediğini tespit etmek amacı ile ampirik analiz yapılmıştır.

Küreselleşmenin Tanımı ve Boyutları

Küreselleşme kavramının açıklanmasına yönelik birçok tanım yapılmış olmakla birlikte literatürde sunulan tanımlar üzerinde görüş birliği sağlanamamıştır. Kavramı tanımlayan kişilerin sosyal bilimlerin farklı alanlarından olması, ideolojileri, değerlendirme kıstasları ve dünya görüşlerinin farklı olması ortak bir tanım yapılamamasının nedenlerindedir.

Küreselleşme; ulusların ekonomik, politik, sosyal, kültürel ve diğer ilgili sistemlerinin dünya-sistem bağlamında entegre olma sürecidir (Clark ve Knowles, 2003: 368). Küreselleşme, giderek bütünleşen bir dünyada bireylerin, toplulukların ve milletlerin daha bağımlı hale geldiği bir süreçtir (Giddens, 2008: 84). Küreselleşme ile birlikte dünyanın herhangi bir bölgesinde yaşanan ekonomik, siyasal, kültürel veya teknolojik bir gelişmenin dünyanın diğer bölgelerinde de önemli etkiler ve sonuçlar yaratma ihtimaline zemin hazırlanmıştır (Keyman ve Dural, 2013: 26).

Küreselleşme, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak, kapitalizmin geçirdiği nitelik dönüşümüdür (Kepenek, 1990: 26). Neo-liberal ideolojinin bir söylemi olan küreselleşme, uluslararası ekonomiyi meydana getiren sosyal ve iktisadi unsurların hem birbirleriyle hem de dünya piyasalarıyla giderek eklemlenmesidir (Yeldan, 2004: 428-429).

Çizelge 1. KOF Küreselleşme Endeksinin Bileşenleri ve Ağırlıklar

Table 1. Components and Weights of the KOF Globalization Index

A. Ekonomik entegrasyon verileri	%36
1) Cari akımlar	%50
Ticaret (GSYH yüzdesi)	%21
DYY stokları (GSYH yüzdesi)	%27
Portfolyo yatırımları (GSYH yüzdesi)	%24
Yabancı uyruklulara gelir ödemeleri (GSYH yüzdesi)	%27
2)Sınırlamalar	%50
Gizli ithalat engelleri	%24
Ortalama tarife oranları	%28
Uluslararası ticarete vergiler (cari gelir yüzdesi)	%26
Sermaye hesabı sınırlamaları	%22
B. Politik anlaşma verileri	%26
Ülkedeki elçilikler	%25
Uluslararası organizasyonlara üyelik	%28
BM Güvenlik Konseyi misyonlarına katılım	%22
Uluslararası anlaşmalar	%25
C. Sosyal küreselleşme verileri	%38
1) Bireysel iletişim verileri	%33
Yurtdışına telefon trafiği	%25
Transferler (GSYH yüzdesi)	%4
Uluslararası turizm	%26
Yabancı nüfus (toplam nüfusun yüzdesi)	%21
Uluslararası mektuplar (kişi başına)	%24
2) Bilgi akımı verileri	%35
İnternet kullanıcıları (1000 kişiye düşen)	%36
Televizyon (1000 kişiye düşen)	%37
Gazete ticareti (GSYH yüzdesi olarak)	%27
3) Kültürel yakınlık verileri	%32
McDonald's lokanta sayısı (kişi başına düşen)	%45
Ikea sayısı (kişi başına düşen)	%45
Kitap ticareti (GSYH yüzdesi olarak)	%10

Kaynak: KOF Swiss Economic Institute, 2020. Not: *BM; Birleşmiş Milletler, *YU; Yabancı Uyruklu

1860'lı yıllardan günümüze varlığını sürdüren birtakım farklı uluslararası ekonomi konjonktürlerinden biri olarak tanımlandığında küreselleşme, ülkeler arasında büyük ve zamanla artan bir ticaret ve yatırım akışının sağlandığı uluslararası açık bir ekonomidir (Hirst ve Thompson, 2003: 26). Küreselleşme, uluslararası ticaretteki yayılmayı ve sınırlar arası parasal akımların artmasını sağlayarak şirketlerin birleşmelerine ve çok uluslu şirketlerin oluşumuna zemin hazırlamıştır (Winham, 1996: 639).

Küreselleşme çok boyutlu bir kavram olup ekonomik, politik, kültürel ve teknolojik alanların etkileşime girmesi sonucunda şekillenir. Küreselleşme olgusunun analizi için her bir boyutun incelenmesi önem arz eder (Aktel, 2001: 196; Bayar, 2008: 27). Ekonomik küreselleşme, dünyanın tek bir pazarda bütünleşmesini yani ülke ekonomilerinin dünya ekonomisine eklenmesini ifade eder. Bir başka deyişle ekonomik küreselleşme, emek, sermaye ve mal hareketliliğinin artmasıyla yoğunlaşan ekonomik ilişkiler sonucu ülkelerin birbirine daha fazla yaklaşması anlamına gelir. İlişkilerin yoğunlaşmasıyla mal ve sermaye dolaşımı dünya genelinde artmakta, teknolojiye dayalı üretim ve

işlemler gelişmiş ülkelerden, gelişmekte olan ülkelere akarak uluslararası bir nitelik kazanmaktadır. Haberleşme, ulaşım ve bilgi teknolojilerindeki ilerlemelere ek olarak Dünya Ticaret Örgütü ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi uluslararası kuruluşların çabalarıyla serbest piyasa ekonomisinin ön plana çıkması ekonomik küreselleşme için uygun ortamı hazırlar (Aktan, 2002: 2). Ekonomik küreselleşme üretim, finansal faaliyetler ve ticaretin küreselleşmesiyle ortaya çıkar (Seyidoğlu, 2003: 189).

Üretimin küreselleşmesi DYY'ler aracılığıyla gerçekleşir. Küreselleşme derecesi yüksek gelişmiş ülkelerin, DYY akış hacminin yüksek olması bunu doğrular niteliktedir. Örneğin 1990 yılında ABD'nin DYY akış hacmi 1,27 trilyon dolarken, 2009 yılı için bu hacim 7,42 trilyon dolara yükselmiştir (UNCTAD, 2021). Gelişmiş kapitalist ülkelerde karlı yatırım alanlarının azalması ve sermaye birikiminin aşırı artışı ile çok uluslu şirketler kar planlarını küresel düzeyde yapmaya başlamışlardır. 1980 sonrası özelleştirme hareketleriyle birlikte yabancı sermaye önündeki kısıtların çoğu kaldırılmıştır. 1990'lı yıllarda sermaye hareketlerinin serbestleşmesiyle önceki dönemlerde korumacı iktisat politikası uygulayan ülkeler de dâhil olmak üzere, birçok ülke DYY'yi kendi ülkesine çekebilmek için rekabet eder hale getirmiştir (Kazgan, 2009: 207-208).

Finansal küreselleşme, kısa ve uzun vadeli sermaye akımları için uygulanmakta olan engellerin ve kısıtlamaların kaldırılmasıyla yurt içi piyasaların dünya piyasalarıyla bütünleşmesinin sonucudur. Finansal küreselleşme 1980 sonrası yoğunlaşmıştır ve bu dönemde dünya tek bir finansal piyasa durumuna dönüşmüş ve sermayenin uluslararası alanda dolaşımında büyük artışlar olmuştur (Seyidoğlu, 2003: 190). Az gelişmiş ülkelerde finansal küreselleşme kısa vadeli sıcak paraya aşırı bağımlılık, spekülasyon hücum ve mali krizler şeklinde olumsuzlukların yaşanmasına neden olmuştur (Çelik, 2012: 70-71).

Ticari küreselleşme 1947'de kurulan Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) çerçevesinde uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi için kotaların ve gümrük tarifelerinin kaldırılmasına dayanmaktadır. Bu süreçte gelişmiş ülkelerde iç pazarın doyması, bu ülkelerin dışa açılma arzusunu artırmış GATT çerçevesinde gerçekleşen uluslararası düzenlemelerin yanı sıra yaşanan teknolojik gelişmeler ile taşıma maliyetlerinin azalması ticari küreselleşmenin gelişmesine katkı sağlamıştır. Ticari küreselleşmenin gelişmesinde 1990'ların başında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla iki kutuplu dünyanın terk edilmesi ve hükümetlerin liberal ekonomik, politik tercihlerindeki artış da etkili olmuştur (Seyidoğlu, 2003: 189).

Küreselleşmenin bir başka boyutu sosyo-kültürel yaşamdır. Küreselleşme, genel itibarı ile batı düşüncesi ve kültürünün dünya geneline yayılmasını ifade eder (Manning, 1999: 137). İkinci Dünya Savaşı sonrası hâkim dünya düzenini tanımlayan Soğuk Savaş'ın 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması ve sonraki yıllarda Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla sona ermesi, kapitalizm önündeki engelleri kaldırmış ve kültür olgusunun önemini arttırmıştır (Keyman, 2006: 6). Bilgi ve iletişim teknolojilerinde ortaya çıkan gelişmelerin bir sonucu olarak, günümüz dünyasında

bireyler ve toplumlar arasında etkileşim hızlanmış, günlük hayatta medyanın etkisinin artması, yerel kültürleri etkileyerek, dünya algısının yönünü ve tüketim alışkanlıklarını değiştirmiştir. Bu değişim sonucunda insanlara tek tip yaşam koşullarının dayatılması, tek tip ürünlerin dünyanın her yerinde tüketime sunulması ve farklı insanların tek tip değerler sistemi çerçevesinde yaşaması, küreselleşmenin sosyo-kültürel hayat üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmıştır (Aktel, 2001: 200; Elçin, 2012: 14). Diğer yandan sosyo-kültürel küreselleşme tüm dünyayı ilgilendiren insan hakları, çevrenin korunması, küresel ısınma ve terörizmle mücadele, salgın hastalıklar ve sivil toplum kuruluşları gibi konularda ülkelerin ortak bir paydada buluşmalarını da sağlamaktadır. İnsanlık için tehdit oluşturan bu tür konularda ülkelerin birlikte hareket etmesi, hem ülkelerin birbirlerini ve kültürlerini daha yakından tanımasına fırsat tanımakta hem de uzun dönemde dünya barışına katkıda bulunmaktadır (Aktan, 2002: 4).

Küreselleşmenin temeli, kapitalizm ve teknolojik yenilikler arasındaki etkileşim ile biçimlenmesine rağmen, politik boyutu da göz ardı edilemez. Politik küreselleşme, ortak kurallar ve çıkarlarla birbirine bağlanmış, ulus ötesi kurum ve birliklerin ortaya çıkışı olarak tanımlanabilir (Çalışır, 2009: 21). Günümüzde temel siyasal örgütlenme şekli olan ulus devletin küreselleşme sürecinde otoritesinin kaybolması, zamanla yetkilerini ulus üstü kuruluşlara devretmesine neden olmuştur (İç duygu, 1995: 118). Bu kuruluşlar aracılığıyla uluslararası politik ve ekonomik iş birlikleri artırmış ve yoğunlaştırmıştır (Rennen ve Martens, 2003: 141-142).

Küreselleşmenin Ölçülmesi

Küreselleşmenin ölçülmesinde; DYY, ortalama gümrük tarife oranları, ticari açıklık ve bazı araştırmacılar tarafından geliştirilen endeksler kullanılmaktadır. Küreselleşme endeksleri hesaplanırken birçok alt bileşen kullanılarak küreselleşmenin ekonomik, politik ve sosyal boyutları da ölçülmeye çalışılmaktadır. Küreselleşmeyi ölçmek amacıyla geliştirilen endekslerin ilki 2001 yılında A.T. Kearney tarafından oluşturulan KFP (Foreign Policy Globalization Index) küreselleşme endeksidir. Bunu takiben 2002 yılında İsviçre Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü tarafından KOF, 2004'de CSGR (The Centre for the Study of Globalisation and Regionalisation), 2008'de MGI (The Maastricht Globalisation Index) ve 2010 yılında da NGI (New Globalization Index) küreselleşme endeksleri geliştirilmiştir. Bu endeksler küreselleşmenin varlığını ve derecesini ölçmek için kullanılan öncü endekslerdir (Martens ve ark., 2014: 218). Bu çalışmada küreselleşme göstergesi olarak DYY ve KOF Küreselleşme Endeksi kullanılmıştır. Bu bağlamda her iki unsurun ayrıntılı olarak ele alınması tercih edilmiştir.

Ülkelerin kalkınmalarında, sermaye birikimi ve tasarruflar en önemli unsurlardır. Küreselleşme süreci ekonomilerde tasarruf yetersizliklerinden kaynaklanan işsizlik ve yoksulluk gibi birçok sorunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunların çözümünde ekonomik ve

sosyal refah düzeyini artırmak, sürdürülebilir bir büyüme sağlamak için alternatif bir finansman kaynağı olarak DYY'ler küreselleşmenin ayrılmaz bir unsuru olarak büyük öneme sahiptir (Aytekin, 2019: 257). İkinci Dünya savaşı öncesi dönemde daha çok portföy yatırımları şeklinde gerçekleşmiş olan yabancı sermaye yatırımları için savaş sonrası dönemde DYY önem kazanmıştır. 1960 sonrasında çok uluslu şirketlerin faaliyetlerinin ortaya çıkışı ve uluslararası ticaretin gelişmesi, ekonomik faaliyetlerin küreselleşmesini hızlandırmıştır. DYY'ler, 1980 sonrası dönemde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler açısından ilgi odağı haline gelmiştir (Hirst ve Thompson, 2003: 44, 46-47; Uras, 1979: 31). Özelleştirmeler ve artan serbestleşme nedeniyle DYY'ler yoksul ülkelere çok üst orta gelir düzeyine sahip olan ülkelere yönelmiştir (Kazgan, 2009: 210; OECD, 2010: 90).

KOF Küreselleşme Endeksi, küreselleşmeyi pek çok ülke için 1970 yılından bu yana ekonomik, sosyal ve politik boyutuyla sunan bileşik bir göstergedir. 2018 yılında yapılan güncelleme ile endeksin değişkenleri kırk üçe çıkarılmıştır (Gygli ve ark., 2019: 543-544). Aşağıdaki tabloda sunulan bu endeks yirmi üç alt endeksle bölümlendirilmiştir. Bu alt endekslerin sekizi ekonomik küreselleşmeyi, dördü politik küreselleşmeyi, on biri ise sosyal küreselleşmeyi, ölçmekte kullanılmaktadır. KOF Küreselleşme Endeksi'nde yer alan göstergeler ve alt endekslerin değerleri, değişik ağırlıklara sahiptir. Tüm değişkenler 1 ile 100 arasında değer alacak şekilde endekse dönüştürülür. Değişkenler için 100 en büyük, 1 ise en küçük değeri gösterir. Yüksek değere sahip olan endeks, küreselleşmenin de yüksek olduğunu ifade etmektedir (KOF Swiss Economic Institute, 2020).

Yoksulluk Tanımları ve Nedenleri

Zamana bağlı olarak değişen, göreceli, çok boyutlu ve disiplinler arası bir kavram olması sebebiyle yoksulluk tanımı üzerinde bir görüş birliği sağlanamamaktadır. Yoksulluk araştırmalarının iktisat temelinde gelişmiş olmasından dolayı, yoksulluk göstergesi olarak ekonomik kıstaslar ön plana çıkmış olsa da yoksulluk, sosyal hatta siyasal unsurların da içinde olduğu bir göstergeler yelpazesidir. Yoksulluk tanımları, farklı değerler sistemine sahip toplumlara ve zamana göre değişkenlik göstermektedir.

Yoksulluk konusunda hâkim yaklaşım, kökenleri 19.yy'ın sonlarında İngiltere'de yapılmış çalışmalara dayanan mutlak yoksulluktur. Buna göre yoksulluk; insanların ihtiyaçlarını karşılayabileceği yeterli miktarda kaynağa sahip olamamasıdır (Şenses, 2003: 61-63). Dünya Bankası'nın yoksulluk tanımı; aç olmak, barınma imkânı için gereken gelir düzeyine sahip olmamak, geçimini sağlamak için bir işe sahip olmamak, eğitim alamamak, hasta olduğu halde doktora gidememek ve gelecek kaygısı taşıyor olmaktır (Güler, 2011:87). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'na (UNDP) göre yoksulluk; bireylerin sosyal olarak tanımlanan temel ihtiyaçlarını, yeterli gelire sahip olmadığından karşılayamamasıdır (Townsend, 2006: 5). Uluslararası Çalışma Örgütü'nün tanımına göre ise

yoksulluk; temel ihtiyaçların karşılanmasında gelirin düşük veya yetersiz olması, altyapı ve sosyal güvencenin yetersiz kalmasıdır (Yar, 2015: 17). Tüm bu tanımlamalardan farklı olarak Amartya Sen, gelir miktarına göre yapılan tanımlara karşı çıkararak yoksulluğu, yapabilirlikten yoksunluk olarak ele almıştır. Bu görüş çerçevesinde yapabilirlik kavramı açlık, hastalık, kötü yaşam koşulları, eğitimsizlik gibi durumlardan kaçınılabilme yetisi olarak tanımlanmaktadır (Sen, 2004: 127).

Yoksulluğun çok boyutlu bir kavram olması, yoksulluğun nedenlerini de tek bir başlık altında açıklamayı zorlaştırmaktadır. Yapılan çalışmalarda, yoksulluğun nedenlerinin zaman içinde, ülkeden ülkeye ve ülke içinde değişiklik gösterdiği ayrıca eğitim ve gelir düzeyi, dünya görüşü, dini inanç, yaş, ırk, yerleşim yeri ve gelişmişlik düzeyine göre de farklılık taşıdığı tespit edilmiştir (Şenses, 2003: 146). Bu bağlamda yoksulluğa neden olan ekonomik, sosyal ve siyasal unsurlar farklı başlıklar altında, çok boyutlu olarak değerlendirilmektedir.

Sınırlı düzeyde ve istikrarsız büyüme ile adaletsiz gelir dağılımı yoksulluğun en önemli ekonomik nedenleridir. Gelir dağılımındaki eşitsizliğin artması, mevcut yoksulların durumlarının kötüleşmesine ve yeni yoksulların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu açıdan ele alındığında yoksulluk, bireylerin üretmiş olduğu toplumsal değerlerin az ya da çok olmasından ziyade üretilen toplumsal değerlerin bireyler arasında eşit olarak dağıtılmaması sonucunda ortaya çıkmaktadır (DPT, 2001: 103). Farklı ülke deneyimleri, gelir dağılımındaki adaletsizliğin azaldığı, reel ücretlerin arttığı, ücret eşitsizliğinin ve işsizliğin azaldığı bir büyüme sürecinin yoksulluğu azaltıcı etkisini göstermektedir. Ancak büyümenin yarattığı fırsatlardan her bireyin eşit şekilde pay alamadığı durumlarda, büyümenin yoksulluk üzerindeki etkisi tartışmalıdır (Şenses, 2003: 151).

Yoksulluğu artıran en temel unsurlardan biri de enflasyondur. Yoksul bireyler, elde ettikleri gelirin büyük bölümünü nakit olarak tutarken, zengin, beşerî sermayesi yüksek bireyler gelirlerini enflasyona karşı koruyacak finansal araçlara sahip olabilirler. Bu nedenle enflasyon yoksul kesimlere daha fazla zarar vermektedir. Maaşları enflasyona endeksli olmayan yoksul bireylerin yüksek enflasyonun yaşandığı dönemlerde reel gelirleri azalmaktadır. Devlet tarafından yoksullara yapılan transfer harcamalarının da enflasyona endeksli olmaması bu kesimin yaşadığı dezavantajlardandır (Easterly ve Fischer, 2001: 160, 164).

Yoksulluğun bir diğer nedeni olarak görülen ekonomik krizler küreselleşme sebebiyle, başta darboğaz yaşayan ülkelerin yakın ticari ilişkilerde bulunduğu ülkeler olmak üzere, pek çok ülkeyi etkilemektedirler. Ekonomik krizler reel sektörün üretimini, yatırımlarını, ihracatını daraltmakta ve uluslararası finans piyasalarında tedirginliği artırarak mevcut ekonomik tabloyu olumsuz yönde etkilemektedirler. Bu olumsuz etkilerin işgücü piyasalarına yansımaları ve devletin eğitim, sağlık ve sosyal harcamaları azaltıcı etkide bulunarak bütçe harcamalarını kısması, gelir dağılımı üzerinde bozucu etki yapmakta ve

dolayısıyla yoksulluğu olumsuz yönde etkilemektedir (Koyuncu ve Şenses, 2004: 2-3).

Yoksulluğun sosyal nedenlerinin başında demografik özellikler gelmektedir. Gelişmiş ülkelerde, nüfus ve nüfus artış oranları düşük seviyelerde seyrederken, az gelişmiş ülkelerin çoğunda ciddi nüfus artışları yaşanmakta ve bu durum işgücünün artmasına sebep olmaktadır. Bu ülkelerde nüfus artışı, insanların kaynaklara erişimini sınırlandırmakta ve refah seviyelerini düşürmektedir. Az gelişmiş ülkelerde yoksulluğun nedenini, hızlı nüfus artışı olarak gören büyük bir kesim vardır (Roy, 1996: 34). Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri hemen hemen her toplumda görülmekte ve yoksulluk artışına paralel olarak artmaktadır. Bu durum kadınların yoksullaşmasına neden olmaktadır (Ecevit, 2003; 85-86).

Ülkelerin eğitim düzeyi bireysel ve toplumsal anlamda birçok sonuç doğurmaktadır. Bireysel olarak ele alındığında; iyi eğitilmiş bireyler, eğitimsiz bireylere göre daha yüksek ücret üzerinden istihdam edilmekte, daha az işsizlik riski ile karşı karşıya kalmakta, işsizlik durumunda daha kısa sürede iş bulmakta ve daha yüksek yaşam kalitesine sahip olmaktadır. Eğitim toplumsal açıdan ele alındığında; ülkelerin ekonomik olarak ihtiyaç duyduğu nitelikte ve nicelikte işgücünün yaratılmasına katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda eğitim bilgi birikimini artırarak, üretim teknolojileri üzerinde yenilik yapar ve ekonomik büyüme üzerinde olumlu bir etki yaratır. Eğitim düzeyindeki artış kalkınma üzerinde ekonomik etkilerin yanı sıra; etkin işleyen demokrasi, artan siyasi istikrar, artan ortalama yaşam süresi, yoksullukta azalma, suç oranlarında azalma ve çevre sorunlarında azalma gibi siyasal ve toplumsal boyutta da katkılar sağlamaktadır (Çalışkan, 2007: 285-286).

Kırdan kente yapılan göçlerin ne ölçüde kentsel yoksulluğa sebep olduğu ile ilgili ortaya atılan iki tez vardır. İlk tez, kırsal kesimde yaşayan yoksul bireylerin, düşük gelir düzeyleri sebebiyle kentlere itildiklerini savunur. Bu görüş, kır ve kent arasındaki gelir farklılıklarının büyüklüğüne göre, göçlerin artacağını ve kentsel alanlarda yaşanan hızlı göçlerin istihdam artışını yavaşlatarak hızlı bir enformelleşme sonucunda yoksulluğu artıracaklarını ileri sürer. Ortaya atılan ikinci tez ise yoksulluğu, göçü özendirilen bir unsur olarak değil, göçü kısıtlayan bir unsur olarak değerlendirmektedir. Bu görüş, kırsal kesimde yaşayan yoksulların, göç maliyetini karşılamada oldukça zorlandığını ve bu sebeple göçten en az yararlanan kesim olduğunu savunmaktadır (Chakrapani ve Mitra, 1995: 380). Bu bağlamda göç, yoksulluğun hem nedeni hem de sonucudur (Skeldon, 2002: 67).

Askeri harcamalar ve savaşlar için harcanan maddi ve insani kaynaklar yoksulluğun en önemli siyasal sebeplerindedir. Yapılan savunma harcamaları insan ihtiyaçlarını karşılayacak bir üretim imkânı sağlamamakta ve diğer sektörlerde yapılacak aynı miktarda yatırımına göre daha az istihdam yaratmaktadır. Ayrıca savaş sebebiyle yaşanan zorunlu göçler, maddi imkânlardaki kayıplar, bedensel zorunlular ve aile reisinin hayatını kaybetmesi gibi durumlara karşılaşılan ailelerin yoksulluk içinde bir hayat sürdürmesi, savaşların yoksulluk üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır (Kesici, 2007: 141, 143).

Küreselleşme ve Yoksulluk Arasındaki İlişki

Küreselleşmenin yoksulluk üzerindeki etkilerine ilişkin literatür olumlu ve olumsuz olmak üzere değişken sonuçlara ve küreselleşme ile yoksulluğu birbirine bağlayan çoklu nedenselliklere, kanallara ve mekanizmalara işaret eder (Sindzingre, 2005: 1). Küreselleşmenin yoksulluğu azalttığını vurgulayan çalışmalar Dünya Bankası'nın mutlak yoksulluk tanımını kullanmaktayken, aksi görüşü savunanlar ise UNDP'nin insani yoksulluk tanımı üzerinden iddialarını ispat etmeye çalışırlar (Memiş, 2014: 146). Küreselleşmeye ilişkin olumlu görüşün önderliğini yapan Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü ve IMF gibi uluslararası kuruluşlara göre küreselleşme uluslararası yatırımları ve ticareti artırarak dünya refahına katkıda bulunur. Bu kuruluşların yayınladıkları raporlarda küreselleşme ile birlikte ticaretin ve dolayısıyla gelirin artacağı, böylece gelişmekte olan ülkelerin de zenginlikten pay alacağı vurgulanmaktadır. David Ricardo'nun Mukayeseli Üstünlükler Teorisi bu iyimser görüşün temel kaynağını oluşturmaktadır. 1980 sonrası hâkim olan neo-liberal düşünce de serbest piyasa koşullarının krizlere ve yoksulluğa karşı en iyi reçete olacağını savunmaktadır (Memiş, 2014: 146, 152; Aktaş, 2006: 615). Bu görüşü destekleyen Dollar'a göre 1980'lerde başlayan son küreselleşme dalgasıyla dünyadaki aşırı yoksulların sayısında büyük bir düşüş yaşanmıştır. Artan ticaretin genellikle daha hızlı büyümeyi ve yoksulların refahında iyileşmeyi sağladığı görülmektedir. Özellikle 1990'larda yoksulluğun büyük ölçüde azaldığı ülkeler, dış ticarete ve yatırıma daha açık hale gelen ülkelerdir (Dollar, 2001).

Küreselleşmenin yoksulluk üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu iddia eden karamsar görüş ise Singer-Prebisch tezine dayanır. Ticaret hadleri sürekli olarak birincil mal üreten ülkelerin aleyhine bir gelişme gösterir. Karşılaştırmalı üstünlükler çerçevesinde birincil mal ihraç eden ekonomilerin ticaretten kazanç elde etmesi ve katma değer yaratabilmesi şüphelidir. 1980'lerden sonra gelişmekte olan ülkelerin sanayi ürünleri ticaret hadlerinde meydana gelen azalma dikkat çekicidir. İhracata dayalı ekonomik büyüme stratejisi ile hareket eden bu ülkelerde yoğun rekabet nedeniyle ücretler baskı altında tutulmakta ve üretilen artık değer büyük bölümü ticaret yaptıkları gelişmiş ülkelere aktarılmaktadır. Bu yapı altında küreselleşme ülkeler arasında ve ülke içindeki eşitsizlikleri artırmaktadır (Baş, 2009: 58-59).

Küreselleşmenin yoksulluk üzerindeki etkisinin açıklık, teknoloji transferleri ve yayılımı, oynaklık ve kırılabilirlik, bilgi akışı, küresel dezenflasyon ve kurumlar gibi farklı kanallardan ortaya çıkacağını ortaya koyan ayrıntılı analizler de mevcuttur (Nissanke ve Thorbecke, 2006). Açıklığın yoksulluk üzerindeki etkisini anlamak için, açıklık-büyüme-eşitsizlik-yoksulluk arasındaki nedensellik zincirinin irdelenmesi gerekir. Açıklık büyümeyi ihracat, ithalat ve sermaye girişleri kanallarıyla doğrudan etkiler. Ticaretin serbestleşmesi, ürün ve faktör fiyatları etkileyerek ihracat endüstrilerine fayda sağlar ve GSYH'nin büyümesine katkıda bulunur. İthal ikamesi stratejisinden, ticaretin serbestleştirilmesi rejimine geçen ülkelerde kısa

dönemde yerli sanayilerin gelirlerinde düşük tarifeler nedeniyle azalma yaşansa da uzun dönemde rekabetin sağlayacağı faydaların ve verimlilik artışının yüksek bir büyümeyi sağlayacağı öngörülmüştür. İhracat ve ithalatın büyüme üzerinden yoksulluğu azaltmadaki net etkilerinin (Sindzingre, 2005: 2) aksine DYY ve portföy yatırımlarının büyüme üzerindeki etkileri tartışılmaktadır (Nissanke ve Thorbecke, 2006: 1341, 1342, 1346). Geleneksel bakış açısına göre serbestleşmeyle sağlanan DYY artışları, istihdam olanaklarını ve rekabeti arttırarak, teknoloji transferinin yayılmasına ve üretimde verimliliğin artmasına yol açarak yoksulluğu azaltıcı yönde etkide bulunur (Klein ve ark., 2001:4; Goldin ve Reinert, 2007:12). Ayrıca serbestleşmenin sağlayacağı kredi genişlemesi ve finansal hizmet kalitesinin artmasıyla da yoksulluğun azalacağı öngörülmüştür (Beck ve ark., 2007: 235). Bu olumlu görüşlerin aksine son yıllarda DYY ve portföy yatırımlarının etkileri tartışılmaya başlanmıştır. Birleşme ve devralma yoluyla gerçekleşen DYY'lerden ziyade greenfield yatırımı şeklindeki DYY'lerin doğrudan yeni ürünler üreten fabrikalara dönüşerek büyüme sürecini olumlu etkileyeceği ifade edilmektedir. Dahası geleneksel görüşün DYY'ye eşlik ettiğini varsaydığı teknoloji, beceri ve yönetim bilgisinin transferi de kesin değildir (Nissanke ve Thorbecke, 2006: 1342). Ayrıca mali sektör reformlarının küçük firmalara ve yoksullara kredi arzını arttırmadığı da bir gerçektir (Arestis ve Caner, 2009; 238). Portföy yatırımları ve diğer sermaye akımlarının gelişmekte olan ülkeleri dış şoklara karşı daha kırılabilir hale getirmiş olması nedeniyle açıklığın büyüme üzerindeki olası etkileri son yıllarda giderek daha fazla sorgulanmaya başlamıştır.

Açıklık ve yoksulluk arasındaki nedensel zincirin ikinci halkası, büyüme ve eşitsizlik arasındaki karşılıklı ilişkidir. Gelir ve servet eşitsizliği ile büyümeyi ilişkilendiren iki karşıt bakış açısı mevcuttur. Gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu toplumlarda zengin kesimin yüksek bir marjinal tasarruf eğilimine sahip olması daha yüksek toplam tasarruf, sermaye birikimi ve büyümeyi sağlayacaktır. Ticaret büyüme için ve büyüme de yoksulluk için iyidir (Dollar, 2002) hâkim görüşüne karşıt olarak büyüme tek başına yoksulluğun azalmasını garanti etmeyecektir çünkü gelişmekte olan ülkelerdeki fırsat eşitsizliklerin azaltılması küreselleşmenin yoksulluğu azaltma potansiyelini gerçekleştirmek için çok önemlidir (Ravallion, 2003). Yüksek eşitsizliğin belirsizlik ve düşük yatırımları besleyen siyasal ve sosyal istikrarsızlığa neden olması, verimsiz rant alanlarına yönelimi teşvik etmesi, yeniden dağıtım politikalarının zengin kesimin yatırım isteği üzerindeki caydırıcı etkisi ve fakir kesimin yeterince insan sermayesi yatırımı yapamaması, yetersiz beslenerek verimliliğinin düşük olması gibi nedenlerle büyümeyi olumsuz etkilemesi de beklenir (Nissanke ve Thorbecke, 2006: 1342, 1343).

Küreselleşmenin yoksulluğu etkileme kanallarından bir diğeri teknoloji transferleri ve yayılımıdır. Culpeper (2005)'ye göre teknik değişim ağırlıklı olarak ortaya çıktıkları gelişmiş (sanayileşmiş) ülkelerdeki kaynak donanımına uygun olarak emek tasarruflu ve beceriye

dayalı olma eğilimindedir. Bu durum teknolojik gelişmelerin hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde eşitsizlikleri arttırma eğiliminde olacağına işaret etmektedir (Culpeper, 2005:10). Kanbur (1999), dünya ekonomisine daha fazla açıklık ve entegrasyonun daha üretken teknolojiye erişim sağlayarak gelişmekte olan ülkelerin yararına olacağını ancak diğer yandan bu teknolojinin vasıflı emekten yana olması nedeniyle vasıflı ve vasıfsız ücretler arasındaki uçurumun genişlemesi ile söz konusu ülkelerin bir ikilemde kalmasına neden olacağını savunur (Kanbur, 1999:10).

Açıklık, sermaye hareketleri ve ticaret hadlerindeki değişimler yoluyla daha fazla oynaklık ve ekonomik krizlerle ilişkilendirilebilir. Finansal oynaklığın ve ekonomik krizlerin özellikle yoksullar üzerinde sert bir etkisi olduğu konusunda literatürde fikir birliği vardır (Culpeper, 2005: 11, 21). Asya mali krizi, bu tür dönemlerde yoksul hanelerin ödemek zorunda olduğu yüksek bedeli açık bir şekilde göstermiştir (Nissanke ve Thorbecke, 2006: 1349).

Küreselleşme, dünya çapında bilgi akışındaki büyük artışa katkıda bulunur. İnternet teknolojisi ve kitle iletişim araçlarının yayılması bilginin hızla iletilmesini sağlar. Bu durum gelişmekte olan ülkelerdeki bireylerin beşerî ve teknik sermayesini geliştirmesi için uygun koşulları da sağlar. Bu süreçte önemli olan yoksul bireylerin bilgi akışına erişilebilmesini sağlayacak kanalların tasarlanması ve geliştirilmesidir (Nissanke ve Thorbecke, 2006: 1349).

Küresel düzeyde yaşanacak dezenflasyon da dünya çapında yoksullar üzerinde olumlu etkiler sağlayacaktır. Piyasa ekonomisinden nispeten yalıtılmış olma eğiliminde olan küçük geçimlik çiftçiler bile tüketim malları için daha düşük fiyatlar açısından belirli avantajlardan yararlanırlar (Nissanke ve Thorbecke, 2006: 1349). Rogoff (2003), küresel düzeyde yaşanan dezenflasyonu merkez bankası kurum ve uygulamalarının gelişmiş olmasına, iyileştirilmiş maliye politikasına ve teknolojik devrime bağlamaktadır (Rogoff, 2003: 45).

Kurumlar, küreselleşme sürecinin yoksulluğu etkilediği çeşitli kanal ve mekanizmalara aracılık etmektedir. Rodrik (1998), ticari açıklığın faydalarının yalnızca etkin (özellikle de ticari açıklıktan kaynaklanan dağıtım çatışmalarını başarılı bir şekilde çözebilen) kurumlara sahip ülkelerde tam olarak elde edilebileceğini savunur (Rodrik, 1998:149). Küreselleşmenin kurumlar aracılığıyla yoksulluk üzerindeki etkisi olumlu veya olumsuz olabilir. Kurumlar güvenilirlikleri, küreselleşme tarafından dönüştürülebilir yetenekleri ve yoksulların küreselleşmenin faydalı etkilerine erişmelerini sağlama biçimlerine bağlı olarak küreselleşmenin faydalarının sadece belirli gruplara mı yoksa yoksullara mı yayılacağını belirlemektedir (Sindzingre, 2005).

Yoksulluğu ve eşitsizliği ortadan kaldırmayı temel hedef olarak belirleyen uluslararası kuruluşların, yoksulluğun küreselleşmesinin asıl sorumlusu olduğu iddiası önemlidir. Başta az gelişmiş ülkeler olmak üzere ekonomik olarak sorun yaşayan pek çok ülke kredi için IMF ve Dünya Bankası'na başvurmaktadır. Kredi başvurusunda bulunan her ülkenin IMF'ye dış ödemeler dengesini sağlayacak bir program hazırlayarak sunması ve anlaşma

sağlaması gerekir. Yapısal uyum programı olarak adlandırılan bu anlaşmalar IMF'nin ülkeleri küresel ekonomik sistemle bütünleştirmesinin bir parçasıdır. Diğer yandan ülkelerin hazırlamış olduğu ekonomik önlemlerin IMF tarafından onaylanması, bu ülkelerin uluslararası finans çevrelerinden borç bulması için de önemlidir. Gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelerle yapacakları ticari faaliyetlere IMF ile anlaşmasının olup olmadığına bakarak karar verirler. Az gelişmiş ülkeleri Dünya Bankası ve IMF ile anlaşmaya iten nedenlerden biri de budur (Memiş, 2014: 152; Uzun, 2003: 162). Ancak ilgili kurumların tavsiye ettikleri Washington Uzlaşısı ile ortaya konulan deregülasyon, özelleştirme, dış ticaret engellerinin kaldırılması, sıkı maliye politikası ve finansal işlemlerin serbestleştirilmesi gibi uygulamalar birçok gelişmekte olan ülkede mevcut sorunları çözemediği gibi mali krizlerin oluşmasına ve milyonlarca insanın işlerini kaybetmesine neden olmuştur. Söz konusu ülkeler borçlarını ödeyebilmek için sağlık ve eğitim bütçelerinde önemli kesintilere gitmek zorunda kalmışlardır. Uygulanan bu politikalarla mevcut olan eşitsiz gelir dağılımını daha da arttırmış ve yaşanan krizlerin yükü düşük gelirli kesimin sırtına yüklenmiştir (Baş, 2009: 58-59).

Literatür Taraması

Küreselleşmenin yoksulluğa etkisi oldukça tartışmalı bir konudur. Bir grup araştırmacı küreselleşmenin yoksulluğu azalttığını, diğer bir grup araştırmacı ise küreselleşmenin yoksulluğu arttırdığını savunmaktadır. Diğer yandan küreselleşmenin yoksulluk üzerinde etkisi olmadığını savunan araştırmacılar da vardır. Kısacası literatürde bir görüş birliğinin sağlanmadığı görülmektedir.

Dollar ve Kraay (2002)'in çalışmasında küreselleşme sürecinde uluslararası piyasalarla bütünleşen ülkelerin daha hızlı büyüdüğü ve bu durumun yoksulluğu azalttığı ortaya konulmuştur. 1980'lerde dışa açılmayı başarabilen gelişmekte olan ülkeler için ticaretin büyüme üzerinde güçlü ve olumlu bir etkisi vardır. Yoksulların yaşam standartlarının yükseltilmesi için büyüme gerekli ve önemlidir (Dollar ve Kraay, 2002; 218-219).

Neutel ve Heshmati (2006), çalışmalarını 1995-2001 yıllarını kapsayacak şekilde gelişmiş ve gelişmekte olan toplam 62 ülke için KFP endeksini kullanarak yapmışlardır. Küreselleşmenin gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluk üzerinde azaltıcı etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Neutel ve Heshmati, 2006: 30).

Sapkota (2011), 1997-2005 yılları için gelişmekte olan 124 ülkeyi dikkate alarak gerçekleştirdiği analizinde küreselleşmenin insani gelişme, toplumsal cinsiyet gelişimi ve insani yoksulluk üzerindeki etkilerini panel veri analizi ile incelemiştir. İsviçre Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü tarafından hazırlanan Küreselleşme Endeksi (KOF) kullanılarak yapılan bu çalışmada küreselleşmenin, insani gelişmeyi ve cinsiyet gelişimini desteklemekle kalmayıp aynı zamanda insani yoksulluk üzerinde de azaltıcı etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sapkota, 2011: 22).

Yanar ve Şahbaz (2013), 2010 yılına ait verileri kullanarak 102 gelişmekte olan ülke için ekonomik, politik

ve sosyal küreselleşmenin gelir dağılımı ve yoksulluk üzerindeki etkilerini yatay kesit analizi yaparak iki farklı model üzerinden incelemişlerdir. Bulguları küreselleşmenin gelir eşitsizliğini ve yoksulluğu azalttığı yönündedir (Yanar ve Şahbaz, 2013: 68-69).

Şahbaz ve ark. (2016) Türkiye ekonomisinde 1980-2015 dönemi için dışa açıklık ve DYY girişlerinin yoksulluk üzerindeki etkisini zaman serisi yöntemi kullanarak incelemiştir. Çalışmada dışa açıklığın ve DYY girişlerinin yoksulluğu azalttığı bulunmuştur. Ayrıca çalışmada DYY ve yoksulluk arasında çift yönlü ve dışa açıklıktan yoksulluğa doğru da tek yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir (Şahbaz ve ark., 2016).

Agenor (2004), çalışmasını düşük ve orta gelirli olmak üzere 11 ülke için 1980'lerin sonu ile 1990'lı yıllara ait verileri kullanarak yapmıştır. Yazar küreselleşme ve yoksulluk arasında doğrusal olmayan bir ilişki saptamıştır. Küreselleşmenin yoksulluk üzerindeki etkisi küreselleşmenin derecesine göre farklılık göstermektedir. Küreselleşme seviyesinin düşük olduğu durumda, küreselleşmenin yoksulluğu arttırdığı; küreselleşme seviyesinin yüksek olduğu durumda ise küreselleşmenin yoksulluğu azalttığı tespit edilmiştir (Agenor, 2004).

Liang (2006), 1986-2002 yılları için Çin'in 25 eyaletine ait verileri kullanarak yapmış olduğu panel veri analizinde endojen eşik tahmini yaparak küreselleşmenin yoksulluk üzerindeki etkisinin doğrusal olmadığına dikkat çekmiştir. Liang, belirli bir küreselleşme düzeyine ulaştıktan sonra küreselleşmenin yoksulluk üzerinde azaltıcı bir etki yaratacağını ifade etmektedir (Liang, 2006: 132).

Açıkgöz ve ark. (2008), 1997-2003 yılları için Tam Uyarlanmış En Küçük Kareler yöntemini 50 gelişmekte olan ve 14 gelişmiş ülke için uygulamışlardır. Gelişmekte olan ülkeleri dikkate alan analizin sonuçları Prebisch'in serbest ticaretin, az gelişmiş ülkelerin kalkınmalarını engelleyen önemli bir faktör olduğu yönündeki tespitini destekler niteliktedir. Sonuçlar dışa açıklığın yoksulluğun şiddetini arttırdığını göstermektedir. Buna karşın katsayısının anlamlılığı daha düşük olmakla birlikte bu ülkelerde DYY yoksulluğu azaltmaktadır. Gelişmiş ülkeleri dikkate alan analiz ise tam tersi sonuçlar vermiştir. Buna göre gelişmiş ülkelerde dışa açıklık yoksulluğu azaltmaktadır (Açıkgöz ve ark., 2008: 365).

MacDonald ve Majeed (2010), tarafından yapılan çalışmada 1970-2008 yılları arasında 65 gelişmekte olan ülke için küreselleşmenin eşitsizliğe ve yoksulluğa olan etkisi panel veri analizi ile incelenmiştir. Ticari açıklık ve DYY'leri küreselleşmenin birer göstergesi olarak kabul eden bu çalışmaya göre, küreselleşme yüksek finansal aracılığın olduğu ülkelerde yoksul kesimin durumunu iyileştirirken düşük finansal aracılığın olduğu ülkelerde ise yoksulluğu pekiştirmektedir (MacDonald ve Majeed, 2010).

Heshmati (2004), 67 ülke için 1993-2000 yılları arasında KFP endeksini kullanarak çalışmasını yapmıştır. Çalışma ulusal düzeyde küreselleşme düzeyi ile yoksulluk arasında negatif bir ilişkiye işaret etmekle birlikte bu katsayı istatistiksel olarak zayıf anlamlıdır. Ayrıca kurulan modele göre küreselleşme ülkeler arasındaki yoksulluk farkının sadece %9'unu açıklamaktadır (Heshmati, 2004: 17).

Çizelge 2. Analizde Kullanılan Değişkenler

Table 2. Variables Used in Analysis

LNKBTH Kişi Başına Hane Halkı Nihai Tüketim Harcaması	
LNDYY	Doğrudan yabancı sermaye yatırımları (net giriş)
EKONG	Ekonomik küreselleşme endeksi
POLG	Politik küreselleşme endeksi
SOSG	Sosyal küreselleşme endeksi

Veri Seti

Bu çalışma Türkiye'de yoksulluk ile küreselleşme ve DYY arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Yoksulluk açığı endeksi, kafa sayısı endeksi, Amartya Sen'in geliştirmiş olduğu Sen endeksi ve Foster, Greer ve Thorbecke'in geliştirdiği yoksulluk endeksleri literatürde en çok kullanılan yoksulluk göstergeleridir. Ancak ülkemizde yoksul birey sayısı kesikli olarak hesaplanmakta ve bu durum bahsi geçen endekslerin zaman serisi olarak elde edilememesine neden olmaktadır. Bu nedenle kişi başına tüketim harcamalarının, yoksulluk göstergesi için vekil değişken (proxy) olarak kullanılması uygun bulunmuştur. Benzer bir yaklaşım literatürde daha önce de kullanılmıştır (Ravallion, 1992; Woolard ve Leibbrandt, 1999; Odhiambo, 2008; 2009; 2010; Şahbaz ve ark., 2016). Yoksulluk göstergesi olarak kullanılan kişi başına tüketim harcamaları, Dünya Bankası'nın yapmış olduğu minimum bir yaşam standardını sağlayamama şeklindeki yoksulluk tanımına da uymaktadır (Odhiambo, 2009).

Çalışmada kullanılması tercih edilen KOF küreselleşme endeksi 2018 yılında güncellenmiştir. Endeks değerinin hesapladığı zaman aralığı açısından diğer küreselleşme endeksleri ile karşılaştırıldığında daha kapsamlıdır. Bu sebeple çalışmada küreselleşme göstergesi olarak KOF endeksinin alt bileşenleri kullanılmıştır.

DYY'nin ekonomik küreselleşmenin bir unsuru olmasına rağmen ayrı bir bağımsız değişken olarak modele dâhil edilmesinin sebebi finansal yatırımlar ve reel yatırımların etkilerini ayırabilen miktardır. Bu bağlamda ortaya çıkması olası içsel bağlantı sorununun giderilmesi amacıyla FMOLS analizi kullanılmıştır.

Çalışmada yer alan değişkenlere ait veriler yıllık olarak alınmıştır. Veri seti Türkiye'de 24 Ocak kararları ile serbest dış ticaret politikasının uygulanmaya başladığı tarih olan 1980 ile başlamakta ve verilerin ulaşılabilirliğine bağlı olarak 2018 yılına kadar uzanmaktadır. Çalışmanın hipotezi, küreselleşmenin ve DYY'nin yoksulluk üzerinde azaltıcı bir etkisi vardır, şeklinde oluşturulmuştur. Hipotezin sınanması için zaman serisi yöntemi tercih edilmiş ve analiz için Eviews 8 paket program kullanılmıştır.

KBTH verisi, hane halkı nihai tüketiminin nüfusa oranlanması ile elde edilmiştir. Hane halkı nihai tüketimi verisi Dünya Bankası'ndan cari olarak dolar cinsinden alınmıştır. Nüfus verileri ise Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) elde edilmiştir. DYY verisi, Dünya Bankası'ndan cari olarak dolar cinsinden alınmıştır. EKONG, POLG, SOSG verileri, İsviçre Ekonomi Enstitüsü'nden alınmıştır ve KOF küreselleşme endeksinin alt bileşenleridir. KBTH ve DYY verileri doğal logaritmaları alınarak kullanılmıştır.

Çizelge 3. ADF ve PP Birim Kök Test Sonuçları

Table 3. ADF and PP Unit Root Test Results

Testler	ADF- t istatistiği				PP- t istatistiği				
	Düzye		Birinci Fark		Düzye		Birinci Fark		
	Sabit	Sabit ve Trend	Sabit	Sabit ve Trend	Sabit	Sabit ve Trend	Sabit	Sabit ve Trend	
LNKBTH	-0,95	-1,95	-6,21*	-6,17*	-0,95	-2,32	-6,21*	-6,17*	
LNDYY	-1,99	-2,98	-7,48*	-7,39*	-2,1	-2,98	-7,79*	-7,9*	
EKONG	-2,1	-2,19	-7,43*	-7,67*	-2,34	-2,19	-7,68*	-8,99*	
POLG	-1,4	-1,26	-8,02*	-8,34*	-1,5	-1,07	-7,89*	-8,56*	
SOSG	-0,94	-1,97	-4,34*	-4,26*	-0,38	-2,26	-4,34*	-4,26*	
	%1	-3,61	-4,21	-3,62	-4,22	-3,61	-4,21	-3,62	-4,22
Anlamlılık Düzeyi	%5	-2,94	-3,53	-2,94	-3,53	-2,94	-3,53	-2,94	-3,53
	%10	-2,6	-3,19	-2,61	-3,2	-2,6	-3,19	-2,61	-3,2

Not: * %1 anlamlılık düzeyini ifade etmektedir. Kritik değerler Mac Kinnon (1996)'a göre rapor edilmiştir. Gecikme uzunluğunun belirlenmesinde Schwarz Bilgi Kriteri (SIC) kullanılmıştır.

Çizelge 4. KPSS Birim Kök Testi Sonuçları

Table 4. KPSS Unit Root Test Results

Değişkenler	Düzye		Birinci Fark	
	Sabit	Sabit ve Trend	Sabit	Sabit ve Trend
LNKBTH	0,71	0,13	0,12	0,1
LNDYY	0,72	0,13	0,24	0,04
EKONG	0,91	0,23	0,31	0,05
POLG	0,97	0,24	0,26	0,08
SOSG	1,02	0,13	0,12	0,12
	%1	0,73	0,21	0,21
Anlamlılık Düzeyi	%5	0,46	0,14	0,14
	%10	0,34	0,11	0,11

Ekonometrik Metodoloji ve Ampirik Bulgular

Zaman serileri konusunda, serilerin durağan olup olmaması en çok tartışılan hususlardan biridir. Ortalaması ve varyansı zaman içinde değişmeyen ve iki dönem arasındaki kovaryans, bu kovaryansın hesaplandığı döneme değil de yalnızca iki dönem arasındaki uzaklığa bağlı olan stokastik (olasılıklı) bir süreç durağandır (Gujarati, 1999: 713). İktisadi olarak, birim kök içeren yani durağan olmayan seriler yapısal kırılmaların ve şokların etkilerinin giderilmediği serilerdir. Yapısal kırılma sonrasında seri eski ortalamasına ve varyansına dönmemektedir (Taylor, 1989: 187). Makroekonomik zaman serilerinin çoğu trend içermekte ve bu durum sahte regresyona neden olabilmektedir (Charemza ve Deadman, 1997: 104). Sahte regresyon durumunda, değişkenler arasında anlamsız nedensel ilişkiler bulunabilmektedir (Granger ve Newbold, 1974: 111). Zaman serisi yöntemi kullanılarak kurulan regresyonlar ile iktisat politikası öngörülleri yapılmakta ve durağan hale getirilmemiş zaman serileri ile yapılacak olan iktisat politikası öngörülleri, yanıltıcı olabilmektedir. Bu sebeple zaman serilerinin öncelikle durağan hale getirilmesi, güvenilir ekonometrik analizler yapmak için oldukça önemlidir.

Bu bağlamda değişkenlerin durağanlık düzeylerini belirlemek için Genişletilmiş Dickey Fuller (ADF), Phillips-Perron (PP) ile Kwiatkowski, Philip, Schmidt ve Shin (KPSS) birim kök testleri kullanılmış, elde edilen sonuçlar aşağıda yer alan tablolarda sunulmuştur. ADF ve PP testlerinde serinin

durağan olmadığı, KPSS testinde ise serinin durağan olduğu şeklindeki sıfır hipotezi test edilmektedir.

Test sonuçlarına göre değişkenlerde hem sabit için hem de sabit ve trend için düzey seviyesinde birim kökün varlığı saptanmıştır. Daha sonra serilerin birinci farkı incelenmiş ve değişkenlerin tümünün I(1) seviyesinde durağan olduğu tespit edilmiştir.

KPSS birim kök testi sonuçlarına göre tüm değişkenler için hem sabitte hem de sabitte ve trendde düzeyde birim kök yoktur şeklindeki H_0 hipotezi reddedilmiştir. Serilerin birinci farkları incelendiğinde ise sabitte ve sabitte ve trendde tüm değişkenlerin durağan [I (1)] olduğu tespit edilmiştir.

Ekonomide meydana gelen yapısal kırılmalar analizin yönünü değiştirebilmektedir. Zivot-Andrews testi yapısal kırılma olması durumunda birim kök sınaması yapmaya imkân tanımaktadır. Zivot ve Andrews (1992), yapısal kırılmaları dışsal olarak belirlemek yerine içsel olarak belirlenmesine imkân tanıyan ve yanlış bir kırılma yılının dışsal belirlenmesi halinde ortaya çıkabilecek yanlış tahmin sonuçlarını giderecek bir yaklaşım geliştirmişlerdir (Yavuz, 2006:165).

Hesaplanmış olan t istatistik değeri mutlak değerce Zivot-Andrews kritik değerinden büyükse H_0 hipotezi olan, yapısal kırılma olmadan birim kök varlığını gösteren temel hipotez reddedilir. Hesaplanan t istatistiğinin Zivot-Andrews kritik değerinden küçük olması halinde H_1 hipotezi olan, yapısal kırılmayla birlikte serinin trend durağan olduğunu gösteren alternatif hipotez reddedilir (Yılancı, 2009; 328).

Çizelge 5. Zivot Andrews Testi Sonuçları

Table 5. Zivot Andrews Test Results

Değişkenler	Model	Kırılma Yılı	t istatistiği	k	Kritik değerler		
					%1	%5	%10
LNKBTH	A	2012	-2,41*	0	-5,43	-4,93	-4,58
	B	2012	-3,36*	0	-4,8	-4,42	-4,11
	C	2010	-3,35*	0	-5,57	-5,08	-4,82
LNDYY	A	2005	-3,51*	0	-5,43	-4,93	-4,58
	B	2009	-3,64*	0	-4,8	-4,42	-4,11
	C	2005	-5,27*	0	-5,57	-5,08	-4,82
EKONG	A	1988	-3,72*	0	-5,43	-4,93	-4,58
	B	1996	-5,1	0	-4,8	-4,42	-4,11
	C	1994	-5,64	0	-5,57	-5,08	-4,82
POLG	A	1991	-3,6*	1	-5,43	-4,93	-4,58
	B	1996	-5,14	1	-4,8	-4,42	-4,11
	C	1993	-4,88*	1	-5,57	-5,08	-4,82
SOSG	A	2004	-3,6*	1	-5,43	-4,93	-4,58
	B	1991	-2,11*	1	-4,8	-4,42	-4,11
	C	2007	-3,49*	1	-5,57	-5,08	-4,82

Not: Model A ortalamada, model B eğimde ve model C hem ortalamada hem de eğimde meydana gelen yapısal kırılmayı dikkate almaktadır. k, model tahmininde kullanılan ekstra bağımsız değişken sayısını göstermektedir. *, %1 anlamlılık düzeyini ifade etmektedir.

Çizelge 6. Gregory-Hansen Eş bütünleşme Testi Sonuçları

Table 6. Gregory-Hansen Cointegration Test Results

Kırımlar	Kırılma yılı	Test istatistiği	Kritik değerler
Sabitte kırılma (C)	1989	-5,46**	-6,05 (%1)
			-5,56 (%5)
			-5,31 (%10)
Sabitte ve trendde kırılma (C/T)	1989	-5,72**	-6,36 (%1)
			-5,83 (%5)
			-5,59 (%10)
Rejim kayması (C/S)	1988	-5,57	-6,92 (%1)
			-6,41 (%5)
			-6,17 (%10)

Not: **, %10 anlamlılık düzeylerini ifade etmektedir.

Çizelge 7. Engle-Granger Uzun Dönem Denklem Tahmini

Table 7. Estimation of the Engle-Granger Long-Run Equation

Bağımlı değişken: LNKBTH Gözlem sayısı:39				
Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	t-ist.	Prob
C	4,346779	0,562862	7,722639	0,0000
LNDYY	0,084067	0,033808	2,486626	0,0181
EKONG	-0,031076	0,009917	-3,133488	0,0036
POLG	0,008663	0,009045	0,957828	0,3451
SOSG	0,044007	0,005421	8,118363	0,0000
DUM	0,557250	0,108764	5,123458	0,0000
R-kare	0,980236			
D-W istatistik	1,773967			

Tablo 5'de EKONG ve POLG değişkenleri hariç tüm değişkenlerin Model A, Model B ve Model C durumlarındaki test sinamasında %1'lik anlamlılık düzeyine göre tek yapısal kırılma altında birim kökün varlığı saptanmıştır. EKONG değişkeninde ise sadece Model A'da, POLG değişkeninde ise Model A ve Model C'de %1 anlamlılık düzeyine göre tek yapısal kırılma altında birim kökün varlığı saptanmıştır.

Durağanlık (birim kök) sinamasının ardından değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkinin varlığını belirlemek için eş bütünleşme analizi yapılmaktadır. Çalışmada Gregory-

Hansen Eş bütünleşme Testi (zaman serilerinde tek yapısal kırılmayı dikkate alan) ve Engle-Granger Eş bütünleşme Testi (zaman serilerinde yapısal kırılmayı dikkate almayan) yapılmıştır.

1996 yılında Allen Gregory ve Bruce Hansen tarafından geliştirilen eş bütünleşme testi uzun dönem vektöründe yapısal kırılmanın olması durumunda eş bütünleşme ilişkisini araştıran bir testtir. Yapısal kırılmaya bağlı olarak Gregory-Hansen Eş bütünleşme Testi üç model ile test edilmektedir (Gregory ve Hansen, 1996; 102-103).

Model 1: Düzey Kayması (C)

$$y_{1t} = \mu_1 + \mu_2 \phi_{tr} + \alpha^T y_{2t} + \varepsilon_t \quad t=1,2, n \quad (1)$$

Model 2: Trendli Düzey Kayması(C/T)

$$y_{1t} = \mu_1 + \mu_2 \phi_{tr} + \beta t + \alpha^T y_{2t} + \varepsilon_t \quad t=1,2, n \quad (2)$$

Model 3: Rejim Kayması (C/S)

$$y_{1t} = \mu_1 + \mu_2 \phi_{tr} + \alpha_1^T y_{2t} + \alpha_2^T y_{2t} \phi_{tr} + \varepsilon_t \quad t=1,2, n \quad (3)$$

Bu modellerde yer alan; μ_1 : kırılmadan önceki sabiti, μ_2 : kırılmadan sonra sabitteki değişmeyi, ϕ_{tr} : kukla değişken (r) kırılma zamanını, β : trend değişkenini, α_1 : rejim değişiminden önceki eş bütünleşme vektörünü, α_2 : rejim değişiminden sonraki eş bütünleşme vektörünü göstermektedir.

Her bir r değeri için EKK ile tahmin edilerek elde edilen artıkların ADF test istatistiği hesaplanmıştır. Her r değeri için hesaplanan test istatistiklerinin minimum noktası, kırılma noktası olarak nitelendirilmektedir. Minimum test istatistiğinin Gregory-Hansen (1996)'da sunulan kritik değerden mutlak değerce büyük olması halinde H_0 : eşbütünleşme yoktur boş hipotezi reddedilmektedir.

Tablo 6 incelendiğinde, sabit için kırılma (C) ile sabit ve trend için kırılma (C/T) durumunda eş bütünleşme ilişkisinin varlığı %10 anlamlılık düzeyine göre kabul edilmektedir ve kırılma yılı her iki modelde de 1989 olarak saptanmıştır. 1989 yılının tespiti Türkiye'de 1980'de başlayan dışa açılma sürecinin devamı olan sermaye hareketlerinin serbest bırakıldığı yıl olması sebebiyle teori ile uyumludur. Rejim kayması (C/S) durumunda ise eş bütünleşme ilişkisi yoktur. Eş bütünleşme ilişkisi saptanan iki model arasından en geniş model alınarak, sabitte ve trendde kırılma (C/T) modeli ile analize devam edilmiştir.

Clive Granger ve Robert Engle'in 1987'de geliştirdikleri iki aşamalı modelleme yöntemine göre eş bütünleşmenin sağlanması, hata teriminin durağan olmasına ve hata düzeltme mekanizmasının (ECM) çalışmasına bağlıdır. ECM'nin çalışma koşulu; hata teriminin bir gecikmeli değerinin 0 ile -1 arasında olması ve istatistiki olarak anlamlı olmasına bağlıdır (Engle ve Granger, 1991; 81-112).

Engle-Granger Eş bütünleşme Yöntemine göre ele alınan X_t ve Y_t gibi iki değişken arasındaki eşbütünleşme, bütünleşme derecelerinin aynı olmasına yani I(d) ise bu değişkenlerin $a_1 X_t + a_2 Y_t$ gibi bir doğrusal bileşimi d-b dereceden entegrasyona sahip ise, $d \geq b \geq 0$ olmak koşuluyla X_t ve Y_t serilerinin (d) dereceden eş bütünleşmeye sahip oldukları belirtilir (Engle ve Granger, 1987; 255-256).

Engle-Granger Yöntemi iki aşamada gerçekleşmektedir. İlk aşama en küçük kareler (EKK) ile tahmin edilen ve uzun dönem ilişkiyi gösteren uzun dönem denklem tahminin yapılmasıdır. İkinci aşama ise eş bütünleşme ilişkisinden elde edilen hata teriminin durağanlık analizinin yapıldığı ve kısa dönem denkleminin oluşturulduğu aşamadır. Bu noktada hata teriminin birim kök içermediği (durağan olduğu) saptandıysa uzun dönemli ilişkinin varlığından söz edilebilir ve kısa dönem

denklemin tahmini yapılabilmektedir (Engle ve Granger, 1987; 271-272).

İki aşamada gerçekleşen Engle-Granger Yöntemi de iki şekilde ele alınacaktır. İlk olarak statik denklem üzerinden analiz edilecektir. Ancak statik denklem katsayıların yorumlanmasına imkân tanımamaktadır. Bu sebeple ikinci durumda katsayıların yorumlanmasına imkân tanıyan FMOLS yöntemi ile analiz yapılacaktır.

Uzun dönem tahmini şöyledir;

$$\text{LNKBTH} = 4,346 + 0,084 \text{LNDYY} - 0,031 \text{EKONG} + 0,009 \text{POLG} + 0,044 \text{SOSG} + 0,557 \text{DUM} + \varepsilon_t \quad (4)$$

Uzun dönem denklem tahminine trend eklenmiş ancak istatistiki olarak anlamsız çıktığı için modele dahil edilmemiştir. Uzun dönem denklem tahminin yapılmasının ardından uzun dönem denklemin çalışıp çalışmadığını sınamak amacıyla hata terimine durağanlık testi yapılmıştır.

Hata terimine uygulanan birim kök testinin sonucu I(0) olarak saptanmıştır. Bu durum kısa dönem tahminlemesinin yapılabilmesine imkân tanımaktadır.

Tablo 9'da Engle-Granger kısa dönem hata düzeltme modeli tahmini sonuçları yer almaktadır. Tablodan anlaşılacağı gibi hata düzeltme terimi negatif ve istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç hata düzeltme teriminin çalıştığını, seriler arasındaki kısa dönemli sapmaların uzun dönemde giderildiğini ve serilerin uzun dönemde dengeye geldiğini göstermektedir. Hata düzeltme teriminin katsayısından hareketle kısa dönemli sapmaların yaklaşık 1,44 dönem (1/0,69) sonra dengeye geleceği hesaplanmaktadır. Bu durum seriler arasındaki kısa dönemli sapmaların yaklaşık 1,44 yıl sonra ortadan kalkarak uzun dönem denge noktasına geleceğini ifade etmektedir.

FMOLS tahmin yöntemi, uzun dönem yorumlanabilir katsayıları tahminlemek için kullanılmaktadır. Çalışmada FMOLS'nin tercih edilmesinin sebebi değişkenler arasındaki içsellikten ve otokorelasyondan kaynaklanan sapmaları düzelten bir tahminci olmasıdır (Demir ve ark., 2019: 254). FMOLS yöntemi ile kurulan modele trend değişkeni eklenmiş ancak istatistiki olarak anlamsız çıkması sonucu modelden çıkarılmıştır.

FMOLS denklemi şöyledir;

$$\text{LNKBTH} = 4,285 + 0,089 \text{LNDYY} - 0,027 \text{EKONG} + 0,006 \text{POLG} + 0,042 \text{SOSG} + 0,582 \text{DUM} + \varepsilon_t \quad (5)$$

Tablo 10'dan elde edilen sonuçlara göre Türkiye'nin uzun dönemli kişi başına hane halkı nihai tüketim harcaması (yoksulluk), POLG dışında modelde yer alan diğer değişkenlerden etkilenmektedir. DYY'ler %1 arttığında kişi başına hane halkı nihai tüketim harcaması %0,089 artmaktadır. Ekonomik küreselleşme 1 birim arttığında kişi başına hane halkı nihai tüketim harcaması %0,027 azalmaktadır. Sosyal küreselleşme 1 birim arttığında kişi başına hane halkı nihai tüketim harcaması %0,042 artmaktadır. Modele DUM değişkeni olarak dâhil edilen 1989 yapısal kırılma yılı Türkiye'nin uzun dönem kişi başına hane halkı nihai tüketim harcamasını %0,58 birim pozitif olarak etkilemektedir.

Çizelge 8. Hata Terimi Durağanlık Sonucu

Table 8. Error Term Stationarity Result

Değişken	t-ist.	Kritik değer
Hata Terimi (u_t)	-5,46	-2,62 (%1)

Çizelge 9. Engle-Granger Kısa Dönem Hata Düzeltme Modeli Tahmin Sonuçları

Table 9. Engle-Granger Short-Run Error Correction Model Estimation Results

Bağımlı değişken: D(LNKBTH) Gözlem sayısı:38 (düzeltme sonrası)				
Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	t-ist.	Prob
D(LNDYY)	0,073725	0,044276	1,665130	0,1054
D(EKONG)	-0,025090	0,010904	-2,300951	0,0278
D(POLG)	-0,002705	0,011831	-0,228660	0,8205
D(SOSG)	0,046465	0,014527	3,198591	0,0030
U_t (-1)	-0,692874	0,232719	-2,977297	0,0054
R-kare	0,343530			
D-W istatistik	1,881135			

Çizelge 10. Uzun Dönem Eş Bütünleşme Katsayıları: Tam Uyarlanmış En Küçük Kareler (FMOLS)

Table 10. Long-Run Cointegration Coefficients: Fully Fitted Least Squares (FMOLS)

Bağımlı değişken: LNKBTH Gözlem sayısı:38				
Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	t-ist.	Prob
C	4,285311	0,469182	9,133587	0,0000
LNDYY	0,089378	0,028322	3,155736	0,0035
EKONG	-0,027160	0,007646	-3,552394	0,0012
POLG	0,006327	0,006766	0,935096	0,3567
SOSG	0,042495	0,004410	9,635005	0,0000
DUM	0,581723	0,082076	7,087635	0,0000
R-kare	0,979499			
D-W istatistik	1,811926			

Çizelge 11. Hata Terimi Durağanlık Sonucu

Table 11. Error Term Stationarity Result

Değişken	t-statistic	Kritik değer
Hata Terimi (u_t)	-5,47	-2,62 (%1)

Çizelge 12. Engle-Granger Kısa Dönem Hata Düzeltme Modeli Tahmin Sonuçları

Table 12. Engle-Granger Short-Run Error Correction Model Estimation Results

Bağımlı değişken: D(LNKBTH) Gözlem sayısı:38 (düzeltme sonrası)				
Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	t-ist.	Prob
D(LNDYY)	0,071681	0,052816	1,357200	0,1842
D(EKONG)	-0,023505	0,011173	-2,103778	0,0433
D(POLG)	-0,003521	0,012172	-0,289232	0,7743
D(SOSG)	0,047354	0,015696	3,016909	0,0050
U_t (-1)	-0,691870	0,240206	-2,880319	0,0070
R-kare	0,335348			
D-W istatistik	1,891120			

Hata terimine uygulanan birim kök testinin sonucu I (0) olarak saptanmıştır. Bu durum kısa dönem tahminlemesinin yapılabilmesine imkân tanımaktadır.

Burada elde edilen sonuçlar Tablo 9'daki sonuçlarla uyum göstermektedir. Hata düzeltme terimi çalışmakta, seriler arasındaki kısa dönemli sapmalar yaklaşık 1,4 yıl sonra ortadan kalkarak uzun dönem denge noktasına gelmektedir.

Sonuç

Küreselleşme sürecinin ülkelerin üretim yapısında ve teknoloji düzeylerinde yol açtığı önemli gelişmelere rağmen, ulusal ve uluslararası boyutlarıyla yoksulluk sorunu büyüyerek devam etmektedir. Özellikle 1980 ve 1990'lı yıllarda artan yoksulluk sadece az gelişmiş ülkeleri değil aynı zamanda gelişmiş ülkelerin de ciddi bir

sorunudur. Bu çalışmada, küreselleşmenin ve DYY'nin yoksulluk üzerinde azaltıcı bir etkisi vardır, hipotezi araştırılmıştır. Türkiye özelinde ele alınan bu çalışmada, 1980-2018 yılları arasında KOF küreselleşme endeksinin alt bileşenleri olan ekonomik, politik ve sosyal küreselleşme ile DYY'lerin, yoksulluk (kişi başına hane halkı nihai tüketim harcaması) üzerindeki etkileri zaman serisi analizleriyle araştırılmıştır.

Analizin sonucunda elde edilen bulgular, küreselleşme ve DYY'lerin yoksulluk üzerinde azaltıcı etkisi vardır hipotezini doğrular niteliktedir. DYY'nin yoksulluk üzerindeki olumlu etkisi literatür ile uyumludur. Şahbaz ve ark. (2016) 1980-2015 dönemi için yaptıkları çalışmada da DYY girişlerinin yoksulluğu azalttığını bulmuşlardır. Ayrıca Açıköz ve ark. (2008) de gelişmekte olan ülkeler üzerine yaptıkları çalışmada DYY ile insani yoksulluk endeksi arasında negatif ilişkiyi tespit etmişlerdir. DYY'lerin etkin ve verimli kullanılması yoksulluğu azaltır. Bu bağlamda DYY girişlerini özendirici, ülkedeki yatırım iklimini iyileştirici politikaların, yoksullukla mücadelede uygulanan politika ve programlarla tamamlanması gerekir.

Bu tespitin aksine çalışmada ekonomik küreselleşmenin yoksulluğu olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç kısmen Açıköz ve ark. (2008)'nin çalışmasıyla da uyum göstermektedir. Küreselleşmeyi dışa açıklıkla ölçmeye çalışan söz konusu çalışmada gelişmekte olan ülkeler için küreselleşmenin yoksulluğu arttırdığı bulunarak Singer-Prebisch tezinin geçerli olduğu vurgusu yapılmıştır. DYY ve ekonomik küreselleşme endeksinin yoksulluk üzerinde farklı etkilere sahip olması 24 Ocak 1980 Kararları ile başlayan değişimin sonucudur. Çalışmada uygulanan Gregory-Hansen Eş Bütünleşme testi sonucunda kırılma yılı sabitte ve trendde (C/T) 1989 olarak tespit edilmiştir. 1989 yılı ülkemizde 1980'de başlayan dışa açılma sürecinin devamı olan sermaye hareketlerinin serbest bırakıldığı yıldır. Ekonomik küreselleşme verisi toplam küreselleşme içerisinde %36'lık bir paya sahiptir. Her biri %50'lik paya sahip olan cari akımlar ve sınırlamalar ana başlıkları ekonomik küreselleşmeyi oluşturmaktadır. Cari akımlar, DYY stokları, portfolyo yatırımları ve yabancı uyruklulara gelir ödemelerinden oluşmaktayken; sınırlamalar ise gizli ithalat engelleri, ortalama tarife oranları, uluslararası ticaret vergileri ile sermaye hesabı sınırlamalarından oluşmaktadır. 1980'li yıllarda sınırlamaların göz ardı edildiği düşünüldüğünde ekonomik küreselleşme verisi için daha çok cari akımlar üzerinden başka bir deyişle DYY ve sermaye hareketleri üzerinden yapılabilecek yorumların önü açılmaktadır. Bu bağlamda DYY'nin yoksulluğu azalttığı göz önünde bulundurulursa, ekonomik küreselleşmenin yoksulluğu artırmasının sebebi sermaye hareketlerinin serbest kalmasında görülmektedir. Türkiye'de spekülâtif sermaye hareketlerini önlemek amacıyla uygulanacak politikaların, ekonomik küreselleşmenin yoksulluk üzerindeki olumsuz etkisini ortadan kaldırmak için önemli olduğu düşünülmektedir.

Sosyal küreselleşme endeksinin yoksulluk üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Sosyal küreselleşme toplam küreselleşme endeksi içerisinde %38'lik oran ile en geniş paya sahip olan göstergedir. Sosyal küreselleşme

endeksinin üç ana bileşeni %33'lük pay ile bireysel iletişim, %35'lik pay ile bilgi akımı ve %32'lik pay ile kültürel yakınlık verileridir. Bireysel iletişim verilerini yurtdışına telefon trafiği, transferler, uluslararası turizm, yabancı nüfus ve uluslararası mektuplar oluşturmaktadır. Bunlar farklı ülkelerde yerleşik kişilerin birbiriyle olan etkileşimini ölçmekte kullanılmaktadır. Bilgi akımı verilerini internet kullanıcıları, televizyon ve gazete ticareti oluşturmaktadır. Kültürel yakınlık verilerini ise McDonald's lokanta sayısı, Ikea sayısı ve kitap ticareti oluşturmaktadır. Sosyal küreselleşme endeksinin artmasında bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve kültürel anlamda başka ülkeler ile zevk ve tercihlerin benzerliklerindeki artışlar en büyük etkidir.

Sosyal küreselleşmenin yoksulluğu azaltan etkisini açıklamak için, internet gibi bilgi ve iletişim araçlarının kullanımının yaygınlaşmasının bilgiye erişimi kolaylaştırması dolayısıyla bireylerin beşerî sermayelerine yapmış olduğu katkıda görülmektedir. Diğer yandan endekse ilişkin olarak McDonald's ve Ikea sayısı kriterleri göz önünde bulundurulduğunda sayının çokluğuna bağlı olarak ülkede yaratmış olduğu istihdam dolayısıyla yoksulluğu azaltıcı etkide bulunduğu düşünülmektedir. Bu sonuç Yanar ve Şahbaz (2013)'ün sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde küreselleşme ile farklı yoksulluk göstergeleri arasındaki ilişkiyi açıklayan bu çalışmaya göre de sosyal küreselleşme yoksulluğu azaltmaktadır.

Politik küreselleşme endeksi toplam küreselleşme içerisinde %26'lık bir paya sahiptir. Politik küreselleşmenin ana bileşenleri ülkedeki elçilikler, uluslararası organizasyonlara üyelik, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi misyonlarına katılım ve uluslararası anlaşmalar olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Çalışmada politik küreselleşme endeksi istatistiki olarak anlamsız bulunmuştur. Bu endeks değeri Norveç (89,28), Avustralya (88,81), Japonya (87,51) gibi zengin ülkelerde ve Güney Afrika (89,18), Endonezya (87,6), Nijerya (85,24) ve Pakistan (84,76) gibi yoksul ülkelerde oldukça yüksek değerler almaktadır. Bu gözlem ülkelerin gelir düzeyi ile politik küreselleşme arasında bir bağlantı olmadığını göstermektedir. Ayrıca politik küreselleşmenin alt bileşenlerinin yoksulluğu doğrudan etkileyecek saiklerden de oluşmaması parametreler arasındaki anlamsız ilişkiyi kuvvetlendirmektedir.

Extended Abstract

Despite the prevailing view that globalization, which spread worldwide in the 1980s, would increase productivity and economic growth, the effect of globalization on poverty is not apparent. Possible effects are discussed in the literature within the framework of two opposing views. According to pro-globalization approaches, underdeveloped and developing countries reduce poverty by eliminating the resource deficiencies they encounter in the growth and development processes with the advantages such as external resources, technological knowledge, and capital transfer that will be provided by globalization. Thus, liberalization and

opening-up policies reduce poverty in the long term. According to the opposing approaches, international firms that turn to develop countries through free trade transform the markets in their favour, by making these economies dependent on imports, they cause unemployment, inequality, and poverty in the country to deepen.

One of the important indicators of economic globalization is trade openness, which is calculated as the ratio of export and import totals to Gross Domestic Product (GDP). While the trade openness rate was 38% in the world and 30% in Turkey in the 1980s. It increased with the acceleration of globalization and increased to 58% in the world and 54% in our country in the last ten years (2010-2020). Another indicator of globalization, foreign direct investment (FDI) inflows, increased by an average of 15% worldwide and by an average of 38% in Turkey during the period 1970-2019. It is expected that these commercial activities, which have reached a significant volume, will have a positive impact on the well-being of the entire society together with the poor in developing countries such as Turkey.

In parallel with all these developments and expectations, it is observed that the poverty and poverty deficit ratios in the world are decreasing depending on time. While poor individuals earning less than \$1.9 per day in 1980 constituted an average of 39% of the world's population, today this rate has decreased to 12%. Despite this positive picture observed in poverty rates, 1.8 billion people in the world (as of 2017) and 1.8 million people in our country (as of 2019) live below the poverty line with an income of fewer than 3.2 dollars. The fact that the increase in the number of poor people continues makes it mandatory to conduct research in this area and solve this problem.

The literature on the effects of globalization on poverty points to variable outcomes, positive and negative, and multiple causalities, channels, and mechanisms linking globalization and poverty. According to international organizations such as the World Bank, the World Trade Organization, and the IMF, which lead the positive view on globalization, globalization contributes to world welfare by increasing international investments and trade. The pessimistic view that globalization has a negative impact on poverty is based on the Singer-Prebisch thesis. The terms of trade constantly develop to the detriment of countries producing primary goods. Wages are kept under pressure due to the competition caused by the export-based growth strategy in developing countries. Most of the residual value obtained in these countries is transferred to the developed countries where they trade. Under this structure, globalization increases inequalities between and within countries. There are also detailed analyzes that reveal that the impact of globalization on poverty will emerge through different channels such as openness, technology transfers, and diffusion, volatility and vulnerability, information flow, global disinflation, and institutions.

This study aims to analyse the effect of globalization on poverty in Turkey with the time series method. The number

of poor people in our country is calculated intermittently. Since there are no regular and comparable data on poor individuals, time series analyses conducted in this field are pretty limited in the literature. In this context, the use of per capita consumption expenditures as a proxy variable in the form of poverty indicator reveal the importance and difference of the study. In the study, sub-components of the KOF index and FDI inputs were used as indicators of globalization. Although it is an element of economic globalization, the reason why FDI is included in the model as a separate independent variable is to be able to separate the effects of financial investments and real investments. In this context, FMOLS analysis was used to eliminate the possible internal connection problem. The data of the variables included in the study were taken annually. The data set starts with 1980, the date when the free foreign trade policy started to be implemented with the January 24 decisions in Turkey and includes 2018 as well. The hypothesis of the study is that globalization and FDI have a reducing effect on poverty.

The findings obtained as a result of the analysis confirm the hypothesis that globalization and FDI have a reducing effect on poverty. Effective and efficient use of FDI reduces poverty. Therefore, policies that encourage FDI inflows and improve the investment climate in the country should be complemented by policies and programs implemented to combat poverty. Contrary to this determination, it was concluded in the study that economic globalization negatively affects poverty. In this context, considering that FDI reduces poverty, the reason for economic globalization to increase poverty is seen in the liberalization of capital movements. It is thought that the policies to be implemented in order to prevent speculative capital movements in Turkey are important to eliminate the negative impact of economic globalization on poverty. The social globalization index has a positive impact on poverty. With globalization, the use of information and communication tools becomes widespread and access to information becomes easier. In this way, poverty decreases with the contribution of individuals to their human capital. In the study, the political globalization index was found to be statistically insignificant. The main components of political globalization are divided into four groups: embassies in the country, membership in international organizations, participation in United Nations Security Council missions and international agreements. The fact that the sub-components of political globalization do not consist of elements that will directly affect poverty strengthens the meaningless relationship between the parameters.

Bilgi

*Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalında hazırladığı aynı başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Acknowledgement

*This study is derived from the master's thesis with the same title, prepared by the first author under the supervision of the second author at the Dokuz Eylül University, Institute of Social Sciences, Department of Economics..

Kaynaklar

1. Açıkgöz, B., Kök, R., İspir, S. (2008). Küreselleşme Kurgusuna Yönelik Hipotez Testleri: Yoksulluk Olgusu Üzerine Seçilmiş Ülkeler Deneyimi (1997-2003). Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 13(1): 351-376.
2. Agenor, P.R. (2004). Does Globalization Hurt the Poor? International Economics and Economic Policy, 1: 21-51.
3. Aktan, C.C. (2002). Globalleşme ve Yoksulluk. C.C. Aktan (Ed.) Yoksullukla Mücadele Stratejileri içinde. Hak-İş Konfederasyonu Yayınları.
4. Aktaş, E. (2006). Küreselleşme, Yoksulluk ve Genetiği Değiştirilmiş Tarım Ürünleri. Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi, <https://tarekoder.org/2006antalya/43-49.pdf> (15.02.2020).
5. Aktel, M. (2001). Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 6(2): 193-202.
6. Arestis, P., Caner, A. (2009). Financial Liberalization and The Geography of Poverty. Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, 2: 229-244.
7. AYTEKİN, G.K. (2019). Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Belirleyicileri ve Ekonomik Etkileri. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(15): 255-278.
8. Baş, K. (2009). Küreselleşme ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(1): 49-70.
9. Bayar, F. (2008). Küreselleşme ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye. Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, 32: 25-34.
10. Beck, T., Demirci-Kunt, A., Peria, M.S.M. (2007). Reaching Out: Access to and Use of Banking Services Across Countries. Journal of Financial Economics, 85: 234-266.
11. Borensztein, E., Jose, D.G., Jong-Wha, L. (1998). How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth? Journal of International Economics, 45: 115-135.
12. Chakrapani, C., Mitra, A. (1995). Rural-to-Urban Migration: Access to Employment, Incidence of Poverty and Determinants of Mobility. Indian Journal of Social Work, 56: 377-386.
13. Charemza, W., Deadman, D. (1997). New Directions in Econometric Practise. Edward Elgar.
14. Clark, T., Knowles, L.L. (2003). Global Myopia: Globalization Theory in International Business. Journal of International Management, 9(4), 361-372.
15. Culpeper, R. (2005). Approaches to Globalization and Inequality within the International System. UN Research Institute for Social Development, Paper Number: 6. [https://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/\(httpAuxPages\)/B8D267D84E8E6A66C12570AE002F994E/\\$file/culpeper.pdf](https://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/B8D267D84E8E6A66C12570AE002F994E/$file/culpeper.pdf)
16. Çalışır, G. (2009). Küreselleşmenin Ortaya Çıkardığı Olayların Türkiye'deki Televizyon Haberlerine Yansımaları, (Doktora Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
17. Çalışkan, Ş. (2007). Eğitim İşsizlik ve Yoksulluk İlişkisi. Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 7(13): 284-308.
18. Çelik, M.Y. (2012). Boyutları ve Farklı Algılamalarıyla Küreselleşme. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(32): 57-74.
19. Demir, M.A., Ekinci, R., Utkulu, U. (2019). Türkiye'de Enerji Fiyatlarının İhracat Arzına Etkisi: İmalat Sanayi İhracatı Zaman Serisi Bulguları. Economics, Finance, Politics, 14(2): 237-258.
20. Dollar, D. (1992). Outward-Oriented Developing Economies Really Do Grow More Rapidly: Evidence from 95 LDCs, 1976-1985. Economic Development and Cultural Change, 40(3): 523-544.
21. Dollar, D. (2002, 27-28 May). Global economic integration and global inequality. Reserve Bank of Australia Conference Globalisation, Living Standards and Inequality: Recent Progress and Continuing Challenges, Sydney, Australia. <https://www.rba.gov.au/publications/conf/2002/dollar.html>
22. Dollar, D., Kraay, A. (2002). Growth is Good for the Poor. Journal of Economic Growth, 7(3): 195-225.
23. Dollar, D. (2001). Globalization, Inequality, and Poverty since 1980. World Bank. https://www.un-trier.de/fileadmin/fb4/prof/VWL/IWB/Vorlesung/2944_globalization-inequality-and-poverty.pdf
24. DPT. (2001). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT.
25. Easterly, W., Fischer, S. (2001). Inflation and the Poor Credit, and Banking. Journal of Money, 33(2), 160-178.
26. Ecevit, Y. (2003). Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışabilir? C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi Özel Eki, 25(4): 83-88.
27. Elçin, A.B. (2012). Küreselleşmenin Tarihçesi. <http://www.meritymm.com/wpcontent/uploads/2013/05/kuresellesme.pdf> (03.18.2020).
28. Engle, R., Granger, C. (1987). Co-Integration and Error Correction: Representation, Estimation and Testing. Econometrica, 55(2): 251-276.
29. Engle, R., Granger, C. (1991). Long-Run Economic Relationship Readings in Cointegration, Oxford University.
30. Giddens, A. (2008). Sosyoloji. (Çev.) Kayhan, E. A., Kırmızı Yayınları.
31. Goldin, I., Reinert, K. (2007). Globalization for Development, World Bank Palgrave Mac Millan.
32. Granger, C., Newbold, P. (1974). Spurious Regressions in Econometrics. Journal of Econometrics, 2(2): 111-120.
33. Gregory, A., Hansen, B. (1996). Residual-Based Tests for Cointegration in Models with Regime Shift. Journal of Econometrics, 70(1): 99-126.
34. Gujarati, D.N. (1999). Temel Ekonometri. (Çev.) Şenesen, Ü., Şenesen, G.G., Literatür Yayıncılık.
35. Güler, B. (2011). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Girişimcilik: Ashoka Üyelerinden Sosyal Yenilikçi Örnek Uygulamalar. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(3): 79-111.
36. Gygli, S., Haelg, F., Potrafke, N., Strum, J.E. (2019). The KOF Globalisation Index - Revisited. The Review of International Organizations, 14(2): 543-574.
37. Harrison, A. (2007). Globalization and Poverty: An Introduction. A. Harrison (Ed.) Globalization and Poverty içinde (1-30). Chicago Univ. Press.
38. Heshmati, A. (2004). The Relationship Between Income Inequality, Poverty and Globalisation. IZA Discussion Paper, 1277.
39. Hirst, P., Thompson, G. (2003). Küreselleşme Sorgulanıyor. (Çev.) Erden, Ç., Yücel, E., Dost.
40. İçduygu, A. (1995). Çok Kültürlülük, Türkiye Vatandaşlığı Kavramı İçin Toplumsal Bir Zemin. Türkiye Günlüğü, 33 (Özel Sayı), 117-126.
41. Kanbur, R. (1999). Income Distribution Implications of Globalization and Liberalization in Africa. Cornell University Working Paper, 99(4).
42. Kazgan, G. (2009). Küreselleşme ve Ulus Devlet: Yeni Ekonomik Düzen, İstanbul Bilgi Üniversitesi.
43. Kepenek, Y. (1990). Türkiye Ekonomisi, Verso Yayınları.
44. Kesici, M.R. (2007). Yoksulluk Şiddet Döngüsünün Sosyal Politika Açısından Analizi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal

- Bilimler Enstitüsü Çalışma ve Toplum Dergisi, 12(3): 121-158.
45. Keyman, E.F. (2006). Küreselleşme, Uluslararası İlişkiler ve Hegemonya. Uluslararası İlişkiler, 3(9): 1-20.
46. Keyman, F., Dural, B.Y. (2013). Uluslararası İlişkilere Giriş, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
47. Klein, M., Aaron, C., Hadjmichael, B. (2001). Foreign Direct Investment and Poverty Reduction, World Bank Policy Research Working, 2613.
48. KOF (2020, 12 Nisan). Globalisation Index. <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>.
49. Koyuncu, M., Şenses, F. (2004). Kısa Dönem Krizlerin Sosyoekonomik Etkileri: Türkiye, Endonezya ve Arjantin Deneyimleri. ERC Working Papers in Economics, 04(13).
50. Liang, Z. (2006). Threshold Estimation on the Globalization-Poverty Nexus (Evidence from China). UNU-WIDER Research Paper, 2006(57).
51. MacDonald, R., Majeed, M.T. (2010). Distributional and Poverty Consequences of Globalization: A Dynamic Comparative Analysis for Developing Countries. Scottish Institute for Research in Economics Discussion Papers, 2010(62).
52. Manning, S. (1999). Introduction (to Special Issue on Globalization). Journal of World Systems Research, 5(2): 137-141.
53. Martens, P., Caselli, M., Lombaerde, P.D., Figge, L., Scholte, J.A. (2014). New Directions in Globalization Indices. Globalization, 12(2): 217-228.
54. Memiş, H. (2014). Küreselleşme ve Yoksulluk İlişkisi. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 5(1): 144-161.
55. Neutel, M., Heshmati, A. (2006). Globalisation, Inequality and Poverty Relationships: A Cross Country Evidence. IZA Discussion Paper, 2223.
56. Niskanen, M., Thorbecke, E. (2006). Channels and Policy Debate in the Globalization-Inequality-Poverty Nexus. World Development, 34(8): 1338-1360.
57. Odhiambo, N.M. (2008). Financial Depth, Savings and Economic Growth in Kenya: A Dynamic Casual Linkage. Economic Modelling, 25(4): 704-713.
58. Odhiambo, N.M. (2009). Finance-Growth-Poverty Nexus in South Africa: A Dynamic Casualty Linkage. Journal of Socio-Economics, 38(2): 320-325.
59. Odhiambo, N.M. (2010). Is Financial Development a Spur to Poverty Reduction? Kenya's Experience. Journal of Economic Studies, 37(3): 343-353.
60. OECD. (2010). OECD Economic Globalisation Indicators, OECD.
61. Ravallion, M. (1992). Poverty Comparisons: A Guide to Concepts and Methods, World Bank.
62. Ravallion, M. (2003). The Debate on Globalization, Poverty, and Inequality. World Bank Policy Research Working Paper, 3038.
63. Rennen, W., Martens, P. (2003). The Globalisation Timeline. Integrated Assessment, 4(3): 137-144.
64. Rodrik, D. (1998). Why do More Open Economies have Bigger Governments? Journal of Political Economy, 106(5): 997-1032.
65. Rogoff, K.S. (2003). Globalization and Global Disinflation, Economic Review, 88(4):45-78.
66. Roy, S. (1996). Development, Environment and Poverty: Some Issues for Discussion. Economic and Political Weekly, 31(4): 29-41.
67. Sanjar, S., Şengür, M. (2019). Döviz Kuru, Dış Ticaret Yoksulluk İlişkisi: Afganistan Örneği. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 62: 106-124.
68. Sapkota, J.B. (2011). Impacts of Globalization on Quality of Life: Evidence from Developing Countries. MPRA Paper, 2011-E-1.
69. Sen, A. (2004). Özgürlükle Kalkınma. (Çev.) Alogan, Y., Ayrıntı.
70. Seyidoğlu, H. (2003). Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama, Güzem Can Yayınları.
71. Sindzingre, A. (2005). Explaining Threshold Effects of Globalization on Poverty. UNI-WIDER Research Paper, 2005(53).
72. Skeldon, R. (2002). Migration and Poverty. Asia Pasific Population Journal, 17(4): 67-82.
73. Şahbaz, A., Buluş, A., Kaleci, F. (2016). Dışa Açıklık, Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Yoksulluk: Türkiye Örneği. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(4): 1106-1117.
74. Şenses, F. (2003). Küreselleşmenin Öteki Yüzü, İletişim Yayınları.
75. Taylor, J.B. (1989). The Evolution of Ideas in Macroeconomics. Economic Record, 65(2): 185-189.
76. Tezer H. (2021). Sorgulanan Küreselleşme Olgusu, Gelişmekte Olan Ülkeler Açısından Fırsat mı? Tehdit mi? Alanya Akademik Bakış Dergisi, 5(1): 501-523.
77. Townsend, P. (2006). What is Poverty? An Historical Perspective. Poverty in Focus, 9: 5-6.
78. TÜİK. Nüfus ve Demografi İstatistikleri.
79. UNCTAD (2021, 1 Nisan). Balance of Payments Statistics. <https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>.
80. UNDP. (2020). Global Multidimensional Poverty Index 2020, UNDP.
81. Uras, G. (1979). Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları, İktisadi Yayınlar.
82. Uzun, A.M. (2003). Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası. Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(2): 155-173.
83. Winham, G.R. (1996). International Trade Policy in a Globalizing Economy. International Journal, 51(4): 638-650.
84. Woolard, I., Leibbrandt, M. (1999). Measuring Poverty in South Africa. University of Cape Town Development Policy Research Unit, 99(33).
85. World Bank (2021, 5 Nisan). World Development Indicators Database. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.
86. Yanar, R., Şahbaz, A. (2013). Gelişmekte Olan Ülkelerde Küreselleşmenin Yoksulluk ve Gelir Eşitsizliği Üzerindeki Etkileri. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 8(3): 55-74.
87. Yar, F. (2015). Türkiye'de Gelir Dağılımı ve Yoksulluk. Global Politika ve Strateji Analizi, Nisan.
88. Yavuz, N.Ç. (2006). Türkiye'de Turizm Gelirlerinin Ekonomik Büyümeye Etkisinin Testi: Yapısal Kırılma ve Nedensellik Analizi. Doğu Üniversitesi Dergisi, 7(2): 162-171.
89. Yeldan, E. (2004). Neoliberalizmin İdeolojik Bir Söylemi Olarak Küreselleşme. A.H. Köse, F. Şenses, E. Yeldan (Ed.) Küresel Düzen: Birikim, Devlet ve Sınıflar içinde (427-451). İletişim Yayınları.
90. Yılcı, V. (2009). Yapısal Kırılmalar Altında Türkiye İçin İşsizlik Histerisinin Sınanması. Doğu Üniversitesi Dergisi, 10(2): 324-335.